

KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

BUDAPEST

1963.

I-II.

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Budapest, VI. Gorkij fasor 46-48.

Szerkesztő:

Dr. DÉNES GYÖRGY

Felelős kiadó:

Dr. HEGEDŰS GYŰLA

Lektorok: Hazslinszky Tamás, id.Schönviszky László és Szentés György

A kiadvány sokszorosítását a Nehézipari Minisztérium Tájékoztatói Osztálya a Miniszter - tanács vonatkozó engedélye alapján M-989/1962-Ba/16. szám alatt engedélyezte.
Készült a NIM, Házinyomdájában 1000 példányban.

GONDOLATOK A HUZATRÓL

A huzatról különböző módon gondolkodnak. Az elvárosiasodott emberek fegyelmé - zettsége fokmérője és a legtöbb esetben megbuktatója. Akik vasuton vagy autóbuzson utaznak, nem egy esetben lehetnek tanui indulatkitöréseknek, ahol az összehúzás oka - a huzat. Az orvosok egy részének véleménye szerint a huzat nem ártalmas; az orvosok egy másik csoportja azt véli, főleg a fogorvosok, hogy a huzat hozza számukra a legtöbb bete - get. A bölcsőben veszteglő kisbabák minderről mit sem tudnak, őket az szórakoztatja, ha a hu - zat a függöny szélét, vagy az ablakon át látható óriási fekete karok, nyilván faágak, egy-egy finom zöld foltját-levelet himbálja.

Mi pedig a föld alatt hasadékok, barlangok végén lélegzetvisszafojtva nézzük-figyel - jük, észlelhető-e huzat? Ha igen, úgy ujult erővel ostromoljuk az üreg falát, a hasadékokat betöltő törmelék, hogy egy új részlet táruljon fel szemünk előtt: cseppkövek még soha nem látott színes csoportja, sebes sodru buvópatakok, kristálytisza vizű hallgatag-mozdulatlan földalatti mély tavak, - a huzat nyomában egy új világ.

Mi is tulajdonképpen a huzat? Ellentét! Kémiai és fizikai ellentét, mely képes meg - bontani a dermedt, fülledt mozdulatlanságot, unottságot, a mindig megszokottat. Kis erő, amely azonban megindíthat porszemet és sziklát egyaránt. Ronthat-rombolhat, de fél is tárhat ér - tékeket.

Már az anyaga is ellentétet hordoz: levegő, mely két egymástól mérőben eltérő tu - lajdonságú elem: a nitrogén /71 %/ és oxigén /29 %/ elegye. A nitrogén maga a lomhaság, egyike a legnehezebben vegyülni kész elemnek, az oxigén maga a mozgékony, a könnyen vegyülő elem típusa. Ezt a két egymáshoz láncolt elemet, rabtársat a hőmérsékletkülönbség hozza mozgásba. A hidegebb, hűvösebb helyről - a melegebbre törni-menni; igen, ez a főre - vés érvényesül, ha rezdül a lámpánk lángja, ha finom leheletként arcunkat érinti a huzat. És hogy ez a parányi légtömeg honnan jött? Bizonyára messziről: mélyről, vagy magasból. On - nan esetleg, ahol örökös a homály, a sötétség: a Föld mélyéről, vagy talán légkörünk legkülső, szinte örökkényben uszó magasságából.

És ez az ellentét így szép; van értelme, előbbrevisz. Mi barlangkutatók, a huzat ke - resői ne csak a pusztá tényt lássuk, ne csak a célért figyeljük-kutassuk, hanem gondoljunk arra, hogy ellentét kell a haladáshoz; szükséges, hogy legyen sötétség és világosság / mi tudjuk ezt értékelni legjobban/, nem árt a kemény hideg tél és a forró szikkasztó nyár - kell, hogy egymást váltsák! Célszerű, hogy a fák ágaival szemközt, melyek mint a küzdés, a kín, a vajadás, a vergődés kifejezői sok esetben görbék, - a föld alatt hasonló alaku - el - rendezésű, de ellentétes irányú gyökerek kapaszkodjanak a talajba. Az ellentétek teszik vál - tozatossá az életet. Az ellentétek összefüggnek, egységet alkotnak, mint az egymásba kap - csolódó hegyek és völgyek, melyeknek leküzdése erőfeszítést követel; győtrődni - fáradni kell, hogy különbek legyünk. Az ellentétek harcából születik az új, belőle fakad minden fejlőd - és, haladás.

A huzatot ne csak úgy tekintsük tehát, mint egyszerű tény, természeti jelenséget, - a huzat jelkép, szimbólum is, mely megtanít rá, hogy az ellentét nem ellenség, hanem erő, mely feltárni képes új világot, mely rendezi az erőket és előbbrevisz.

Dr. Papp Ferenc

KÖZGYÜLÉSÜNK

1963. február 3-án tartottuk közgyűlésünket a Nehézipari Minisztérium disztermében. A terem előcsarnokában a Fotograflai Szakbizottság által hirdetett pályázatra érkezett képekből izléseesen rendezett kiállítás fogadta a közgyűlésre érkezőket. Sajnos, a rendkívüli hideg időjárás és a közlekedési korlátozások miatt különösen vidéki tagjaink, csak kevesen vehettek részt ezen a máskülönben jelentős közgyűlésünkön, mely az új alapszabály elfogadásán kívül ez alkalommal választott először három éves megbízással vezetőséget.

A közgyűlést Dr. Bogsch László egyetemi tanár, Társulatunk elnöke nyitotta meg. Megnyitó beszédében különösen arra hívta fel tagjaink figyelmét, hogy a barlangkutatás munkájában és annak módszereiben is mennyire fontos, hogy a legszigorubb tudományossággal, a legkérlelhetetlenebb önkritikával járjunk el és a magunk területén is szívélyesen harcoljunk a tudományba belopózott dogmák ellen. Érdekes példákkal illusztrálta, hogy a legkisebb hiányosság, pongyola fogalmazás is milyen téves nézeteket szülhet, amiket később csak nehéz munkával lehet kiküszöbölni.

A közgyűlés határozatképességének megállapítása után köszöntötte a résztvevőket és elsőnek főhatóságunk képviselőjének adott szót. Orth Béla főmérnök Haracska Imre miniszterhelyettes elvtárs nevében üdvözölte a közgyűlést, majd Barátosi Józsefnek Társulatunk érdekében kifejtett kiemelkedő és önzetlen munkásságáért átnyújtotta a Miniszter elismerését. Barátosi József meghatott szavakkal köszönte meg az elismerést és hanglyozta, hogy nagymértékű hivatali elfoglaltsága mellett különösen betegsége volt az, amely megakadályozta, hogy továbbra is olyan mértékben vegyen részt Társulatunk munkájában, mint szeretne volna.

Dr. Dénes György titkár a Vezetőség és a Választmány által elfogadott, valamint főhatóságunk részéről is felülvizsgált új alapszabályunkat terjesztette elfogadásra a közgyűlés elé. Mivel az alapszabály szövege teljes terjedelemben Tájékoztatónkban már megjelent, a közgyűlés eltekintett annak felolvasásától és titkárunk csak az újabban beérkezett észrevételek alapján végrehajtott és főhatóságunk által is javasolt kisebb stíláriis módosításokat ismertette.

A közgyűlés néhány hozzászólás után az alapszabályt, az ismertetett módosításokkal együtt egyhangulag elfogadta.

Dr. Dénes György Társulatunk elmúlt évi működéséről szóló részletes titkári beszámolója, valamint Szilvássy Gyula gazdasági titkár Társulatunk múlt évi pénzügyi gazdálkodásáról szóló alapos jelentése után, Dr. Szathmáry Sándor, a Számvizsgáló Bizottságának elnöke által előterjesztett, mindenre kiterjedő jelentés és javaslat alapján a közgyűlés a lelépő tisztségviselőknek a felmentvényt megadta, az 1962. évi zárszámadást jóváhagyta és az 1963. évi költségelőirányzatot elfogadta. /A titkári beszámolót, valamint gazdasági jelentést lapunk más helyén szintén közöljük./

A Szavazatszedő Bizottság megválasztása után, melynek elnöke Dr. Jaskó Sándor, tagjai pedig Kincses Julia, Palánkai János, Takács Lászlóné és Vajna György lettek, a szavazás megejtésére az elnök a közgyűlést felfüggesztette.

Szünet után az elnöklést Dr. Szabó Pál Zoltán vette át és a szavazatok számlálásának ideje alatt sor került a felszólalásokra. Elsőnek Cser Ferenc a Vass Imre név használatával kapcsolatban szólalt fel. Hegyesi László a Baradla újabb világítási berendezésének, Palánkai János hasonlóan a Pálvölgyi-barlang világítási berendezésének problémáját vetette fel, valamint a Szépvölgy környéki barlangok látogatásával és a Pálvölgyi Turistaház használatával kapcsolatos visszásságok megszüntetése érdekében kutatói igazolványok kiadását szorgalmazta. Magyarai Gábor a téves szakmai nézetek és elferdítések elterjedésének elkerülése céljából javasolja, hogy a könyvkiadó vállalatokkal lépünk kapcsolatba, hogy barlangos kiadványainkat csak a Társulat által kijelölt szakemberekkel lektoráltassák. Gádoros Miklós Palánkai

felszólalásával kapcsolatban sajnálkozik, hogy a kutatói igazolványok kiadása - nem tudni milyen okból - annak idején lekerült a napirendről. Vermes János szerint a Vezetőségnek a csoportokra kellene hatni, hogy a fiatalok csak tapasztaltabb barlangkutatókkal járjanak a barlangokba. Turcsányi Gyula véleménye szerint az engedélyek kiadásánál legyünk óvatosak, de ne kössük meg nagyon a csoportok kezét.

Dr. Szabó Pál Zoltán elnöki válaszában közli, hogy az elhangzottak a Választmány elé tartoznak, ahol azokat hamarosan megtárgyalják.

Ezek után a másodikban kiosztásra kerülő emlékérmek és emléklapok odaítélésére Dr. Bogsch László terjesztette a közgyűlés elé a Bizottság javaslatát. Eszerint az egri Dobó István Gimnázium Barlangkutató Csoportjának a Tarkői-kőfülkében évek óta folyó tudományos kutatásokban végzett értékes munkájukért a Kadóc Ottokár emléklap, a Strázsahegyi-barlang többes, tervszerű, kemény munkával elért feltárásáért, valamint az 1962. évi Barlangnap sikeres, mintaszerű megrendezéséért a dorogi Kadóc Ottokár Barlangkutató Csoportnak a Vass Imre emléklap adományozását javasolja, Balázs Dénes pedig az Észak-Borsodi Karsztban évek óta végzett feltáró kutatásaiért, különösen pedig az égerszögi Szabadság-barlang feltárásának megszervezéseért és irányításáért a Vass Imre emlékérem odaítélésével kívánja kitüntetni. A Herman Ottó és Kadóc Ottokár emlékérem, valamint a Herman Ottó emléklap kiadására a Bizottság ebben az évben nem tett javaslatot.

A közgyűlés az előterjesztést egyhangúlag elfogadta és a kitüntetetteket meleg ünnepségen részesítette.

A fotópályázat eredményét Dr. Dénes György hirdette ki. Az első díjat Hazslinszky Tamás a "Révi-vizesbarlang" c., a második díjat Csekő Árpád a "Gyöngyfolyó" c., a harmadikat pedig Gábor Nándor a "Vöröstorói ág" c. képével nyerte el.

Közben a Szavazatszedő Bizottság is befejezte munkáját és Dr. Jaskó Sándor kihirdette a szavazás eredményét. A leadott 97 érvényes szavazat szinte egyhangú volt. Így a most egyhangúlag megválasztott tisztségviselők, akik az új alapszabály értelmében három évig viselik megbízásukat, a következők:

VEZETŐSÉG

Elnök.	Dr. Bogsch László	Szakszabványelnökök:	
Társelnökök:	Dr. Kessler Hubert	Ásv. Közett. Szab. eln.	Mándy Tamás
	Dr. Szabó Pál Zoltán	Dokument. Szab. eln.	Dr. Bertalan Károly
	a NIM képviselője	Élettani Szab. eln.	Dr. Jánosy Dénes
Főtitkár:	Dr. Dénes György	Földrajzi Szab. eln.	Dr. Láng Sándor
Szaktitkár:	Balázs Dénes	Földtani Szab. eln.	Dr. Jakucs László
Szerv. titkár:	Révész Lajos	Műszaki Szab. eln.	Dr. Papp Ferenc
Gazd. titkár:	Szilvássy Gyula	Történ. Szab. eln.	Dr. Vértess László

VÁLASZTMÁNY

Választmányi tagok:	Bizottságok vezetői:
1. Borbély Sándor	- Ifjúsági B. vez.: Bathó Norbert
2. Csekő Árpád	- Múzeumi B. vez.: Barátosi József
3. Cser Ferenc	- Nemzetk. Kapcs. B. v.: Heinrich József
4. Dr. Gráf Andrásné	- Okt. Prop. B. vez.: Barátosi József
5. Dr. Hegedűs Gyula	- Ásv. Közett. Szab. v.: Mándy Tamás
6. Kárpáti Radó Denise	- Kémiai Szab. v.: Dr. Markó László
7. Kincses Julia	- Bibliogr. Szab. v.: Schönviszky László
8. Dr. Markó László	- Fotográfiai Szab. v.: Markó István
9. Müller Ernő	- Kartogr. Szab. v.: Maucha László
10. Lustig Valéria	- Kataszt. Szab. v.: Dr. Bertalan Károly
	- Egészségügyi Szab. v.: Dr. Móri László
	- Karsztbot. Szab. v.: Hazslinszky Tamás
	- Őslényt. Szab. v.: Dr. Jánosy Dénes
	- Zoológiai Szab. v.: Dr. Lókai Imre
	- Barlangklim. Szab. v.: Csomor Mihály
	- Karszthidr. Szab. v.: Magyar Gábor

- Póttagok:
1. Berhidai Gyula
 2. Estók Bertalan
 3. Ferenczi Tibor
 4. Kenyeresné Winkler Mária
 5. Vajna György

- Bizottságok vezetői:
(folytatás az előző oldalról)
Karsztmorf.Szb.v.:	Dr. Leél-Össy Sándor
- Geofizikai Szb.v.:	Holly István
Geológiai Szb.v.:	Dr. Jaskó Sándor
- Biztonsági Szb.v.:	Benedek Endre
Felsz.fejl.Szb.v.:	Sárváry István
- Ősrégészeti Szb.v.:	Gábori Miklós

SZÁMVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG

- Elnök: Dr. Szathmáry Sándor
Tagok: Molnár János /NIM/
Splymár Judit

FEGYELMI BIZOTTSÁG

1. Benedek Endre
2. Dr. Láng Sándor
3. Dr. Szathmáry Sándor

TANÁCSADÓ TESTÜLET

Elnökök:	Haracska Imre	Dr. Horusitzky Ferenc	Dr. Schmidt E.Róbert
	Dr. Vadász Elemér	Dr. Kassai Ferenc	Dr. Szádeczky-Kardoss E.
Tagok:	Dr. Ajtai Zoltán	Kenyeres Lajos	Dr. Sztrókay Kálmán I.
	Dr. Benkő Ferenc	Dr. Kertai György	Dr. Tasnádi-Kubacska A.
	Bese Vilmos	Dr. Koch Sándor	Dr. Tildy Zoltán
	Bios Lajos	Dr. Kretzoi Miklós	Dr. Udvarhelyi Károly
	Dancza János	Lánczos János	Dr. Vendl Aladár
	Dr. Dombai Tibor	Dr. Meisel János	Venkoyits István
	Dr. Dudich Endre	Dr. Moonyi Emil	Vigh Ferenc
	Dr. Fülöp József	Nagy Lajos	Dr. Vítális Sándor
	Dr. Gebhardt Antal	Dr. Pávai Vajna Ferenc	Dr. Vitéz András
	Havrán István	Dr. Reischl Antd	

Az eredmény kihirdetése után Dr. Bogsch László elnök elfoglalta újból az elnöki széket. Az új vezetőség nevében megköszönte a közgyűlés bizalmát, majd kérte Társulatunk felügyeleti szervét, a Nehézipari Minisztériumot, hogy mind a barlangkutatás ügyét, mind Társulatunk tagjainak munkáját a jövőben is olyan szeretettel támogassa, mint ezt a múltban is tette. Végül mindenkinek munkájához jószerecsét kívánva a közgyűlést berekesztette, melynek résztvevőit a szép színes diabemutatók és érdekes élménybeszámolók még sokáig együtt tartották.

id. Schönviszky László

ELNÖKI MEGNYITÓBESZÉD A MKBT 1963. II. 3-i KÖZGYÜLÉSÉN DR. BOGSCH LÁSZLÓ

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

A barlangkutatás Társulatunk valamennyi tagjánál többé-kevésbé szenvedéllyé lett élet-cél. Hiszen a barlangok csodálatos világa az emberi lélekre hallatlanul vonzó a maga romantikájával, sokszor lenyűgöző szépségével és méreteivel, de ugyanugy leköti a természettudományok művelőinek figyelmét is. Alig van a természettudománynak olyan ága, amely a barlangtannal, a speleológiával valami uton-módon ne állana szoros kapcsolatban. A fizika és vegytan éppen úgy fontos szerepet játszik a barlangok csodálatos világának kutatásában, mint a geotudományok a maguk sokrétűségében. Földrajzi és földtani kutatások nélkül a speológia tudományos művelése egyszerűen elképzelhetetlen. Egyre inkább köztudomásúvá válik a barlangok biológiai fontossága és jelentősége is. Ez a természettudományi ág nem ke-

vésbé változatos s egészségügyi vonatkozásoktól kezdve a mai és a földtörténeti multbeli élővilág kutatásának bonyolult problémaszövevényét foglalja magában. Hazai kutatóink is igazolták, hogy a műszaki tudományok számos ága tart igen szoros kapcsolatot a szpeleológiával. S végül, de nem utolsó sorban a barlangok jelentőségét az ősember kutatásban, az ősi kultúrák megismerésében szeretném hangsúlyozni. Ha most még a barlangok falának művészi rajzairól is megemlékezünk, akkor már a képzőművészettel is kapcsolatot találunk.

Mindaz amit itt elmondottam Társulatunk tagjai előtt --- azt mondhatnám --- egészen közismert. Engedtetsek meg nekem, hogy az ebből a széleskörű kapcsolatokból fakadó sokirányú gyakorlati jelentőségre is utalhassak, bár ezek is közismertek. Nem szólva a barlangok karszt hidrológiai szerepéről a népgazdaságban s nem említve a barlangnak a háború alatt játszott légoltalmi jelentőségét, csak arra szeretném a figyelmet felhívni, hogy barlangjainkat az idegenforgalomban is jelentős tényezőként kell számontartanunk. Nemcsak a kulturális átalakulásunkkal együttjáró honismereti vonal kiszélesítésében kell barlangjaink fontosságát hangsúlyoznunk, hanem a külföldi látogatók utiprogramjába is minél gyakrabban bekapcsolni. Ez a bekapcsolás ismét népgazdasági szempontokból emeli barlangjaink jelentőségét, ami egyáltalában nem lebecsülendő.

Ahhoz azonban, hogy mindezen gyakorlati eredményeket elérhessük, szükségünk van arra, hogy a barlangkutatás módszereiben a legszigorubb tudományossággal, a legkegyetlenebb önkritikával járjunk el.

Mint minden természettudományi kutató munkánál, a szpeleológiai vizsgálatoknál is a pontos megfigyeléssel s a pontosan megfigyelt tényeknek lelkiismeretes följegyzésével kezdődik a munka. Az így nyert adatok szolgálnak a további tudományos összefoglalás alapjául. S itt szeretném hangsúlyozni, hogy az összefoglaló, szintetikus munkában csak nagyon szigorúan ellenőrzött, sokszorosan újra és újra vizsgált megfigyelési adatokat szabad felhasználni.

Minden logikai sorban különböztessük meg a föltevést a ténytől, minden megnyilatkozásunkban juttassuk kifejezésre, hogy a tények mellett elgondolásokat is közlünk.

Szinte hihetetlen, hogy még a tankönyvek sok gonddal összeállított szövegében is milyen gyakran találkozunk eléggé nem ellenőrzött adatokkal, milyen sokszor olvashatók a szakirodalomban évtizedeken keresztül egyszerűen legendák.

A magam szakterületéről had említsek először hazai példát. A *Pecten praescabriusculus* nevű kagylófaj az alsó miocén burdigalai emeletére jellemző "vezérlő ősmaradvány". A Mátra meg a Cserhát egykori kütűnő és lelkes kutatója, idősebb Noszky Jenő egyik munkájában azt olvashatjuk, hogy a salgótarjáni barnakőszéntelepes sorozat fedőjében olyan homokkő fordul elő, amely *Pecten praescabriusculus*hoz hasonló alakokat tartalmaz. Más helyen idős Noszky Jenő *Pecten praescabriusculus*-szerű ősmaradványokról beszél. Faunalistákban cfr. és aff. megjelölést alkalmazott. A kutatók, akik talán soha nem is vették a fáradságot, hogy az innen előkerült ősmaradványanyagot pontosan meghatározzák, lassacskán kezdték elfelejteni, hogy idős Noszky Jenő soha nem írta határozottan ennek a nehezen kimondható nevű és korjelző fontosságú kagylófajnak az előfordulását. Ennek ellenére a szakirodalomból mindinkább kezdtek elmaradozni a "szerű", a "hasonló", a fajnév felsorolásánál a "cfr." vagy az "aff." s egyre inkább általános meggyőződéssé vált, hogy a salgótarjáni homokkő *Pecten*-je a *Pecten praescabriusculus* nevű faj. Ebből ezután hatalmas, évtizedekig tartó viták születtek, amelyeknek egyik legfontosabb ütköztetője ennek a fajnak az előfordulása volt. Dogmává lett a *Pecten praescabriusculus* előfordulása anélkül, hogy őslénytanilag pontosabban megvizsgálták volna az ősmaradványokat. Hosszu évtizedek meddő vitája után egyik kütűnő paleontológusunk, Csepregyhéjné Meznerics Ilona a salgótarjáni fedőképződmények faunáját újra vizsgálta és megállapította, hogy valóban csak az emlegetett fajhoz hasonló, de azzal nem azonos alak fordul itt elő. Olyan más faj, amely már nem a burdigalai, hanem az ennél fiatalabb helvéciai emeletre jellemző. Az alaposan meg nem vizsgált *Pecten praescabriusculus* kísértete pedig évtizedeken keresztül volt oka tisztán dogmatikus jellegű vitáknak. A megoldáshoz semmi másra nem volt szükség, mint az előkerült ősmaradványanyag pontos feldolgozására. Az így nyert adatokból levont következtetések pedig a korbeltől való tagolás kérdéséig is általánosan elfogadott nyugvóponttra juttatták.

De említhetnek nemzetközileg is közismert példát arra, hogy soha ki nem mondott szóból hogyan lett általánosan hangoztatott dogma. A nagy francia tudós, Georges Cuvier példájára gondolok, Cuvier, aki 1832-ben halt meg, antievolucionista volt, azaz nem ismerte föl az élővilág állandó fejlődését, folytonos változását. De azt látta, amidőn a Párisi-medence egymásfölött következő rétegeinek ősmaradványait vizsgálta, hogy az egymásután következő rétegek más és más faunaelemeket tartalmaznak. Megfigyelése helyes volt.

Az akkori ismeretanyag mellett azonban nem tudta ennek a helyesen rögzített megfigyelésnek megfelelő magyarázatát adni. Ugy képzelte el a történéseket, hogy nagy kataklizmákat tételezett föl, amelyek kipusztították az élővilágot. Az elnéptelenedett, katasztrófától sújtott területre azután utólag más, a katasztrófától nem érintett vidékről vándoroltak be az élőlények. Cuvier halála után azonban tanítványai, illetve barátai Cuvier katasztrófa elméletét az ujrateremtés gondolatával, a rekreacionizmus eszméjével vegyítették. Írásban először Flourens említi 1834-ben ezt a tudománytalan elgondolást abban az emlékbeszédében, amelyet Cuvier-ről a Francia Akadémián tartott. De Cuvier geológus tanítványai is lelkesedéssel karolták föl ezt a mesterüknek tulajdonított elképzelést, s a földtörténet folyamán végül már 28 ujrateremtéssel számoltak. Mikor azonban már a 29-ik ujrateremtést akarták tudatosítani, magát a katasztrófa elméletet is katasztrófa érte: kimúlt.

Cuvier valóban alkotott katasztrófa elméletet, de ebben egyáltalán nem volt szó rekreacionizmusról, azaz ujrateremtésről. Ennek ellenére több mint egy évszázadon át úgy szerepelt a tudományos közvéleményben Cuvier katasztrófa elmélete, mint amelynek elengedhetetlen tényezője az ujrateremtés gondolata is.

Talán elég ez a két példa is annak igazolására, hogy a tudományos munkánál mennyire fontos a rendelkezésünkre álló adatok könyörtelen kritikai értékelése. S talán elég ez a két példa -- anélkül, hogy a szpeleológia területéről vennénk továbbiakat -- annak illusztrálására is, hogy mennyire óatosan kell fölhasználnunk a rendelkezésünkre álló adatokat, mennyire kell attól óvakodnunk, hogy a nyomdafesték hipnotikus erejét magunkon érvényesülni engedjük. Tudománybeli dogmák sokszor gátolták már a tudomány fejlődését.

A felületes és tudományellenes adatok elleni harc mindnyájunk feladata: egyes kutatóké éppen úgy, mint a tudomány művelőinek együtteséé. De az egész társadalomnak is érdeke, hogy téves adatok, felületes eszmék társítások ne akadályozzák a megismerés előbbrejutását. S ezért kell nekünk is Társulatunk és tagjaink minden írásában, minden megnyilatkozásában a legszigorubb kritikai módszert alkalmaznunk.

Nehéz ez a feladat, mert hiszen, láttuk a szpeleológia a maga sokrétűségében művelőivel szemben magas szintű követelményeket támaszt. S Társulatunkon és Bizottságunkon kívül nincs olyan szervünk, amely a szpeleológiával hivatalból foglalkoznék.

Számos országban működik már barlangtani intézet, amelyben szakemberek vizsgálják a szpeleológiai kérdéseket. Sajnos, mi még nem tartunk ott, hogy ilyen barlangtani intézettel rendelkezünk. Az a nagyarányú előrehaladás, a fejlődésnek az a gyors tempója, amely hazai barlangkutatásunkat jellemzi, előbb-utóbb szükségessé fogja tenni ilyen természetű intézmény megszervezését. A sokoldalú és a népgazdaság érdekében is fontos szerepet játszó szpeleológiának remélhetőleg mielőbb meglesz a maga intézménye. Ugy gondolom, hogy Társulatunk a saját működési területén is igazolni tudja majd barlangkutató intézet felállításának szükségességét és sikerülnie fog az illetékes kormányzatszerveket erről a szükségszerűségről meggyőzni. Barlangtani intézet szervezésével a magyar barlangkutatás hőkora messze kiemelkedő képviselőjének, Kadics Ottokárnak egyik leghőbb vágya teljesedni fog. Társulatunk mindent elkövet, hogy e terv mielőbb valóra válik s ezzel olyan szerv is legyen, amely a tudományba belopódzott dogmák ellen eredményesen küzdhet.

Ennek a reménynek kifejezésével Közgyűlésünket megnyitom.

TITKÁRI BESZÁMOLÓ

A MKBT 1963. II. 3-i KÖZGYÜLÉSÉN

DR. DÉNES GYÖRGY

Tisztelt Közgyűlés!

Ujabb évet zárunk le Társulatunk életében, immár negyediket újjáalakulásunk óta.

Az elmúlt esztendő a munka, az előrelépés, a lendületes fejlődés éve volt. Előreléptünk a szakbizottságokban folyó szakmai munka és előreléptünk a kutatócsoportok munkája területén is. De vizsgáljuk meg a tényeket, azok önmagukért beszélnek.

Társulatunk taglétszáma az alakulás óta eltelt négy esztendő alatt 250-ről 900-ra növekedett. Ha figyelmen kívül hagyjuk a tagdíjkkal hátralékos kb. 200 főt, taglétszámunk akkor is közel háromszorosa az alakulás évének.

Kutatócsoportjaink száma az alakulás óta 9 budapesti és 6 vidéki, tehát összesen 15-ről 20 budapesti és 14 vidéki, tehát összesen 34-re növekedett, ezek közül elmúlt évi munkájáról 26 csoport nyújtott be jelentést.

Szakbizottságaink száma az elmúlt négy év alatt 11-ről 17-re növekedett, az elmúlt évi munkájáról 11 bizottság nyújtott be jelentést.

Társulatunk gazdasági helyzetéről, pénzforgalmunkról, a tagdíjfizetés helyzetéről gazdasági titkáruk számol be a t. Közgyűlésnek.

Társulatunk fejlődésére jellemző irodánk ügyszorgalmának egyetlen évi növekedése: 1961. évben 150, 1962-ben 515 beérkezett ügyiratot iktattunk. Postára adtunk 1704 levelet; ebben a számban nincs benne a MTESZ által adremával címzett és postázott meghívók és Tájékoztatók száma.

Társulatunk vezető szerveinek az elmúlt közgyűlés óta végzett munkájáról a következő adatokat közölhetem:

Választmányunk a két közgyűlés között eltelt 1 év alatt 6 alkalommal ült össze. Az ügyvezetéssel megbízott titkár minden választmányi ülésen beszámolt az előző ülés határozatainak végrehajtásáról és az időközben felmerült fontosabb problémákról, eseményekről. Jelentést tett a taglétszám alakulásáról. A választmány megtárgyalta a felmerült problémákat és a döntésre váró kérdésekben határozatokat hozott. A választmányi ülésekről és a választmány határozatairól Tájékoztatónkban röviden beszámoltunk.

A vezetőség a választmány határozatainak nyomán vezette a Társulat munkáját. Havonta ülésezett és irányította az operatív munkát. A titkárok a feladatokat egymásközt megosztva egy-egy munkaterületet láttak el.

Az iroda gondos munkával végezte az egyre növekvő adminisztratív feladatokat.

Az ügyvezetéssel megbízott titkár és az irodavezető minden héten szerdán délután hivatalos órákat tartottak, melyre tagjaink közül sokan jártak be rendszeresen. Néhány alkalommal szerda délután műsoros klubnapot rendeztünk, bel- vagy külföldi előadó vetített képes beszámolójával.

Az elmúlt évben ült össze először Tanácsadó Testületünk. Megvitatta a Társulat eddigi tevékenységét, és tanácsaival, útmutatásaival sok segítséget nyújtott további munkánkhoz. Tanácsadó Testületünk javaslatára a Bányászati Kutató Intézet meghatározott tudományos témák feldolgozására adott megbízást. E megbízásnak Társulatunk eredményesen eleget is tett. Köszönet illeti

Tanácsadó Testületünket, a Nehézipari Minisztériumot és a Bányászati Kutató Intézetet a komoly tudományos megbeszélést jelentő megtisztelő megbízásért, valamint az anyaggyűjtésben és feldolgozásban résztvevő tagtársainkat értékes munkájukért. Meg kell mondanom, hogy e megbízás eredményes teljesítése nemcsak értékes erkölcsi, de komoly anyagi eredményt is hozott Társulatunk számára.

Az elmúlt évben Dorogon rendezte Társulatunk a magyar barlangkutatók országos találkozóját. A dorogi barlangnapon a jelenléti ív tanúsága szerint 124 barlangkutató hallgatta feszült érdeklődéssel a kitűnő szakelőadást, majd a kutatócsoportok rövid beszámolóit. A találkozó résztvevői délután szakmai kirándulások keretében megtekintették a környék nevezetesebb barlangjait, az új feltárásokat, a dorogi bányák által feltárt kavernákat és karsztvizbetöréseket. A barlangnap kitűnő megrendezéséért köszönet illeti a dorogi és esztergomi kutatótársainkat.

Szakkbizottságaink munkája az elmúlt évben rendszeresebb, eredményesebb lett. A bizottságok munkájáról beérkezett tartalmas jelentéseket sorban közölni fogjuk Tájékoztatónkban.

Az Ásvány-Közettani Szakkbizottság az év folyamán két nyilvános szakülést tartott, melyek során elhangzott három értékes előadást tagságunk nagy számban hallgatta meg. A Bizottság keretében végzett munkákról több publikáció jelent meg. A Bizottság irányítása mellett több kutatócsoportunkban dolgoznak munkatársaink tudományos témák feldolgozásán.

A Biológiai Szakkbizottság szakülése iránt is nagy érdeklődés nyilvánult meg. A Szakkbizottság feldolgozta a különböző barlangjainkban begyűjtött állatanyagot; kiadványainkban tagjai színvonalas közleményeket publikáltak. Értékes munkát folytatnak az aggteleki barlangbiológiai laboratóriumban is.

A Karsztmorfológiai Szakkbizottság két szakülése iránt komoly érdeklődés nyilvánult meg. Kiadványainkban megjelent színvonalas publikációk is dicsérik a Bizottság munkáját.

Öslénytani Szakkbizottságunk két szakülését tagjaink nagy számban hallgatták végig. A Bizottság vezetőinek irányítása mellett az egri barlangkutatók nagyjelentőségű feltáró munkát végeztek a Tarkói-kőfülkében. A Bizottság három magasszínvonalú dolgozatot publikált.

A Dokumentációs Szakkbizottság komoly munkát végzett a bibliográfia terén. Értékes kapcsolatot épített ki a külföldi dokumentációs intézményekkel. Munkájuk nyomán magyar karszt- és barlang bibliográfiai anyag a világ minden részébe eljutott. Jelentős előrelépés történt karszt- és barlangi kutatási munka terén is. A Bizottság módszertani útmutatásokat dolgozott ki, melyeket előadások és közlemények formájában a közeljövőben publikál.

Kiadványaink terén is komoly a fejlődés. Társulatunk két Évkönyve jelent meg az elmúlt évben, és közélapunk két száma. Tájékoztatónk változott tartalommal 7 számban jutott el tagjaink kezébe, a 8-9-10-es összevont szám nyomdában van.

Muzeumi Bizottságunk is eredményesen dolgozott. Sikerült az illetékes szervektől megkapniok a Barlangtani Múzeum alatt húzódó barlangpincék egy terjedelmes szakaszát, melynek rendbetétele megkezdődött. Ezt a közeljövőben már megnyithatjuk a nagyközönség számára is.

Oktatási- és Propaganda Bizottságunk ez évben is meghirdette téli tanfolyamát, amelyre azonban csak a fűtési nehézségek megszűnése után kerülhet sor. A Bizottság, propagandatevékenysége keretében külföldi kapcsolataink ápolásával is törődött. Bekapcsolódott a Barlangtani Múzeummal kapcsolatos szervezési munkába is.

Az Ifjúsági Bizottság munkáját dicséri az elmúlt tavasszal megtartott, igen jól sikerült vidám összejövetel. Segített a Bizottság a Barlangtani Múzeum ügyeletének megszervezésében is.

A Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága komoly támogatást nyújtott tagtársaink külföldi utazásai során, különösen az utlevelek megszerzésének vonalán.

Fotográfiai Szakkbizottságunk munkáját dicséri a közgyűlési termünk előcsarnokában megrendezett szép fotokiállítás, melynek számos sikerült képét valamennyien megcsodáltuk.

Nem maradt el szakbizottságaink mögött kutatócsoportjaink munkája sem. Engedjék meg, hogy csak egy-egy mondattal utaljak csoportjaink eredményeire, mert jelentéseiket Tájékoztatónk soron következő számai terjedelmesen közölni fogják.

A pécsi barlangkutatók az Orfűi-barlangban a szifonok leküzdésén dolgoztak, majd az Abaligeti-barlangban kezdtek újabb feltáró munkát. A BEAC keretében az ősszel alakult barlangos csoport tevékenységét a Büdai hegységben kezdte meg. A bódvaszilasi csoport a Vörös Meteor alsóhegyi kutatómunkájába kapcsolódott be. A dorogi barlangkutatók három évi kemény munka árán feltárták a Strázsa-barlang gipsz- és aragonitképződményekben gazdag teremcsorát; munkájukban tevékenyen segítettek az esztergomi barlangkutatók. A műegyetemi csoport a szinpetri Kopolya-rendszer feltárásán és a Vass Imre-barlang végpontján dolgozott. Kutatóházukban, illetve a Vass Imre-barlangban folytatták tudományos mérés és megfigyelés sorozatukat és eredményeik feldolgozását. A Közért barlangkutató csoportja az Imolai-viznyelőbarlang feltárásán dolgozott. Az egri barlangkutatók a Tarkói-kőfülke őslénytani kutatásán és a Vöröskői időszakos forrás rendszerének feltárásán dolgoztak. A KATE Fővárosi Tanács kutatócsoportja a Báthory-barlang további feltárása során nagyjelentőségű régészeti anyagot hozott napvilágra. A Geológiai Technikum barlangosai a Róka-hegyen tártak fel egy kisebb cseppkőves barlangot. A Bp. Lokomotív kutatói a Macska-barlangban kezdtek feltáró munkát. A Lokomotív Vasútépítő csoport a gerecsei Lengyelbarlang mélyebb szintjeibe hatolt be. A Mórlicz Zsigmond Gimnázium kutatói a Naszályi- és az Ürömi-viznyelőbarlangban dolgoztak.

A miskolci barlangkutatók három csoportba tömörülve a Bükkben folytattak kutatómunkát. A diósgyőri bányászok csoportja a Létrástetői-zsombolyon keresztül behatolt a Bükk eddig megismert legnagyobb barlangjába és azt az MHT borsodi csoportjának kutatóival együttműködve 1.660 m hosszúságban 165 m mélységig feltárták, felmérték, térképezték. A Herman Ottó barlangkutató csoport a Vártetői-zsomboly feltárását folytatta. A Pannonhalmi Gimnázium múlt évben alakult kutatócsoportja a bakonyi karszt egyik viznyelőjében létesített munkahelyet. A Petőfi barlangkutató csoport a Mátyáshegyi-barlangban, nyári expedíciója keretében pedig az Imolai-viznyelőbarlangban végzett feltáró kutatásokat. A rudabányai csoport a Telekes-völgy és Perkupa környéke karsztos üregeit kutatta. A Vass Imre női barlangkutató csoport a Baradlában és a Kossuth-barlangban végzett munkát. Veszprémi kutatóink az urkuti Macskalyuk viznyelő bontását folytatták. A székesfehérvári csoport a Bakonyban viznyelő bontásához kezdett. A Kínizsi barlangkutató szakosztály folytatta a Teresztenyei-rendszer feltárását, feltérképezte a Szemlőhegyi-barlangot, katasztrerezte az Észak-Bakony karsztjelenségeit. A Vámorség barlangkutatói folytatták kutatásaikat a Ferenchegyi-barlangban és két kisebb barlangot tártak fel a Bükkben. A Vörös Meteor barlangkutató szakosztály folytatta az eddig kb. 1 km hosszúságban és 150 méter mélységig megismert bódvaszilasi Meteor-barlang feltárását és az Alsóhegy geológiai és hidrológiai viszonyainak feldolgozását.

Társulatunk kapcsolata felettes szerveinkkel különö. Főfelügyeleti hatóságunk, a Nehézipari Minisztérium sokoldalú segítséget nyújtott számunkra. Hogy néhány példát említsék: a minisztérium vállalta Tájékoztatónk kiadásának összes költségeit, segítséget nyújt jogi tagdíjak biztosításában, külföldi tanulmányutakhoz utlevélkérelem támogatásával, expedícióinkra való kikéréssekkel, a Bányászati Kutatóintézetől kapott megbízásunk tiszteletdíjának biztosításával stb.

Sok segítséget kaptunk a MTESZ-től, melynek keretében működő szervezetünk, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság adja ki Évkönyvünket és középlapunkat. A MTESZ adréma gépe címzi meghívóinkat és Tájékoztatóinkat és innen történik postázásuk is.

Az új természetvédelmi törvény rendelkezése értelmében ez évtől kezdve barlangkutató munkát folytatni csak az Országos Természetvédelmi Hivatal engedélyével lehet. Örömmel fogadtuk ezt a rendelkezést, mert az OTVH-val kapcsolatunk eddig is kitűnő volt, sok segítséget nyújtott eddig is számunkra és felelősségteljes munkájában igyekszünk mi is támogatni a Hivatalt. Jó a kapcsolatunk az Országos Bányaműszaki Főfelügyelőséggel, melynek hatáskörébe tartozik minden felszínalatti feltáró kutatás. Szívélyes a kapcsolatunk a Bányász Szakszervezettel, amely immár évek óta otthont nyújt Társulatunk irodájának.

Egyre fejlődnek külföldi kapcsolataink. Ebben a külföldi kongresszusok és tanulmányutak mellett kiadványaink játszik a fő szerepet. Mind az öt világrészben és Európa jóformán valamennyi országában sok-sok cseretársunk van. Több száz kutatóval és kutatócsoporttal cseréljük ki

kolcsónosan kiadványainkat. Ezeket, különösen Évkönyvünket világszerte igénylik és nagyra értékelik. A tudomásunkra jutott nyilatkozatokból, a beérkező levelek tömegéből jóleső érzéssel állapíthatom meg, hogy jó hírünk és sok barátunk van világszerte. Ezt elősegíti az is, hogy egyre többen utaznak tagjaink közül külföldi tanulmányutakra és sok külföldi szakember is felkereste hazánkat az elmúlt évben a szomszéd országokból éppugy, mint távoli világrészekből.

Ha így módon áttekintjük Társulatunk elmúlt évi életét és munkáját, megállapíthatjuk, hogy ez az esztendő a nagyléptékű fejlődés időszaka volt. Nemcsak mennyiségben fejlődött Társulatunk, tehát taglétszámban és a csoportok létszámában, hanem minőségben is: a csoportok és a szakbizottságok egyre javuló, egyre színvonalasabb munkája terén.

Társulatunk keretén belül a kutatótevékenység a turisztikai jellegű, pusztán kedvtelésből űzött és nem-egyszer kontár feltáró kutatások felől a szakszerű, tudományos célkitűzésű kutatások irányába fejlődött.

Ezt tükrözi a szakbizottságok egyre élénkebb tevékenysége és súlyának megnövekedése nemcsak a kutatócsoportok irányításában, de Társulatunk vezető szerveiben is. Ezt a fejlődést tükrözik kutató csoportjaink jelentései és a kiadványainkban publikált dolgozatok egyre emelkedő színvonala is.

Az új természetvédelmi törvény, amely engedélyhez köti a jövőben a barlangkutatást és az Országos Természetvédelmi Hivatal azon állásfoglalása, hogy a kutatási engedélyek kiadását Társulatunk javaslatától teszi függővé, nemcsak Társulatunk súlyát növelt rend kívüli mértékben, de jelentősen fokozni fogja a kutatások terén a szakszerűséget és egyre inkább ki fogja szorítani a kontár munkát.

Ilyen körülmények között valóban időszerű Dokumentációs Bizottságunk javaslata, hogy a jövőben a csoportok munkáját a dokumentáción keresztül lemérhető szakszerű feltárómunka, a datgyűjtés és feldolgozó tevékenység alapján bíráljuk el és az így lemérhető eredményeket a jövőben döntően vegyük figyelembe a csoportoknak juttatandó kutatási segélyek szétosztásánál is.

A Társulat rohamosan fejlődő élete, tevékenysége Társulatunk szerveiben sok-sok munkát igényel. Egyre több tagtársunk aktív társadalmi munkájára van szükség, hogy meg tudjunk birkózni az előttünk álló feladatokkal.

A megnövekedett munkát vezető szerveink és különösen a Tűkarság feladatainak tervszerű felosztásával tudjuk csak függetlenített apparátus hiányában megoldani. Jelentősen ki kell szelcsitenünk szakbizottságaink munkáját, mert ez Társulatunk fejlődésének kulcsa. A szakbizottságok tervszerű és összehangolt munkája és a kutatócsoportok számára nyújtott iránymutató segítségével, tanácsadása fejlődésünk útja és biztosítéka. De ehhez a szakbizottságokba sok új, lelkes munkatárának kell bekapcsolódnia. Szaküléseinknek egyre tervszerűbb programmal és egyre rendszerezesebben kell lebonyolódniuk. Szakbizottságaink aktív, lendületes munkáját, ha kell, a nem kellően működő vezetők leváltása árán is biztosítanunk kell.

Kutatócsoportjainktól az elkövetkező években egyre tervszerűbb munkát kíván az új természetvédelmi törvény és a törvény végrehajtása során arra kell törekednünk, hogy az ötletszerű kutatások helyébe egyre inkább a tervszerűen irányított, összehangolt kutatások lépjenek. A tudomány és a népgazdaság igényeinek megfelelően távlati kutatási tervet kell majd kidolgozni és a kutatócsoportok elé célfeladatokat kell kitűzni.

Igy sorolhatnám a Társulatunk előtt álló feladatokat, de ezeknek részletes és távlati munkaterv keretében való kidolgozása már a most megválasztandó új vezetőség feladata lesz.

Befejezésül előgedjünk meg annak a kétségtelen ténynek megállapításával, hogy a magyar barlangkutatás erőteljesen fellendülőben van. Az elmúlt év nagy fejlődést eredményezett nemcsak mennyiségi, de minőségi vonatkozásban, a szakmai színvonal emelkedésének tekintetében is.

Ha a Társulat életének középpontjában a következő években is a munka áll, akkor most minden adottság meg van ahhoz, hogy az előttünk álló időszak még komolyabb, még értékeesebb

előrehaladást hozzon számunkra.

Ehhez a munkához mind a magam, mind az egész lelépő vezetőség nevében, a megválasztandó új vezetőségnek és Társulatunk minden tagjának erőt, egészséget és jó szerencsét kívánok.

GAZDASÁGI TITKÁR BESZÁMOLÓJA A MKBT 1963. II. 3-i KÖZGYÜLÉSÉN

Szilvássy Gyula

I.

Az 1962. évi zárszámadás fő adatai:

<u>Bevételek:</u>		<u>Kiadások:</u>	
Társulati tagdíj	13.324.- Ft	Műszaki felszerelés	4.087.20 Ft
Jogi tagdíj	20.000.- Ft	Expedíciók támogatása	10.600.- Ft
Múlt évi pénzmaradv.	17.467.75 Ft	Tájékoztató költsége	3.865.40 Ft
Bányászati Kut.Int.	16.984.- Ft	Könyvtár fejlesztése	1.658.60 Ft
Folyóiratokból, jelvényből kisebb bevételekből	2.822.70 Ft	Utiköltség, postaköltség rendezvény, illetmények,	15.265.60 Ft
Átfutó bevételek /papír térítés, lit. detési díjak, stb./	14.240.20 Ft	Egyéb kiadások /jutalmak és kisebb kiadások/	6.980.- Ft
		Átfutó kiadások	11.018.20 Ft
Összesen:	84.838.65 Ft	Összesen:	59.700.75 Ft

Bevétel összesen: 84.838.65 Ft

Kiadás összesen: 59.700.75 Ft

Egyenleg: 25.137.90 Ft

Könyvtárunk ez évben 354 példánnyal gyarapodott az alábbi megoszlás szerint:

Vétel	68 db
Csere	162 db
Ajándék	100 db
Saját kiadvány	10 db
Széchenyi Könyvtár elosztótól	14 db
Összesen:	354 db

A gazdasági titkár javasolta a közgyűlésnek, hogy szavazzon köszönetet

- a jogi tagdíjat fizető vállalatoknak,
- Jamrik Károly és Orth Béla NIM kiküldötteknek, akik minden vonalon támogatták és elősegítették a Társulat munkáját,
- Dr. Papp Ferenc professzornak, aki a Bányászati Kutatóintézetből vállalat munkával 10.000.- Ft bevételhez juttatta a Társulatot
- és Schönviszky Lászlónak, aki időt és fáradságot nem kimélve dolgozott könyvtárunk fejlesztésén.

A közgyűlés a javaslatot egyhangulag elfogadta.

II.

Az 1963. évi költségvetés fő adatai:

<u>Bevétel:</u>		<u>Kiadás:</u>	
Társulati tagdíj	15.720.-- Ft	Munkabérek	9.600.-- Ft
Jogi tagdíjak	23.600.-- Ft	Alkalmi munkabérek	9.800.-- Ft
Követelés /jelvény, karbidégő stb./	4.259.63 Ft	Egyéb személyi kiadások	
Mult évi maradvány	25.137.90 Ft	/jutalmak, vendégek fogadása, rendezvények stb./	5.650.-- Ft
		Működési kiadások /iroda- szer, dekoráció, műszaki fel- szerelések stb./	11.650.-- Ft
		Szolgáltatás /villamos, autóbusz, posta kts.SZTK/ Expedíciók támogatása	4.410.-- Ft 13.600.-- Ft
		Álflutó kiadások	3.972.-- Ft
Összesen:	68.717.53 Ft	Összesen:	58.682.-- Ft
Összes bevétel:		68.717.53 Ft	
Összes kiadás:		58.682.-- Ft	
Tartalék alap:		10.035.53 Ft	

A közgyűlés az előterjesztett 1962. évi zárszámadást és az 1963. évi költségvetést a Számvizsgáló Bizottság elnöke jelentésének meghallgatása után egyhangulag elfogadta.

A MAGYAR KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT ALAPSZABÁLYA

I. Fejezet

Általános rendelkezések

A Társulat neve: Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat.

Székhelye: Budapest.

Pecsétje: Körpecséten körben a Társulat neve, középen a Társulat jelvénye.

1./ A Társulat célkitűzése: A barlangok és karsztjelenségek tudományos kutatása, feltárása és ismertetése, s ezzel a népgazdaság érdekeinek szolgálata.

2./ A Társulat tevékenysége három részre tagozódik:

a./ a kutatómunka: a barlangok feltárása, bejárása és vizsgálata, a karsztvidékek karsztjelenségeinek felderítése és vizsgálata, s mindezekről tudományos értékű adatok gyűjtése;

- b./ az értékelő és népszerűsítő munka: a begyűjtött adatok feldolgozása, és az elért eredményeknek előadásokon, kiadványokban való közlése, a Társulat muzeumban és kiállításon való bemutatása;
 - c./ a társadalmi szervező munka: a Társulatba tömörült kutatók munkára való szervezése, a munkához szükséges anyagi és szakmai feltételeknek biztosítása, a barlangok iránt érdeklődőknek a barlangkutatásba való bevezetése, a bel- és külföldi szakkörökkel való kapcsolatok kiépítése, a különféle előadások megszervezése és kiadványok megjelentetése.
- 3./ A Társulat anyagi alapját a beszedett tagdíjak, előadások, tanfolyamok, rendezvények bevétele, valamint különböző szervek támogatása képezi.
- 4./ Az alapszabályban nem rögzített kérdéseket az ügyrend szabályozza. Az ügyrendet a Vezetőség állítja össze munkájának viteléhez és ezt a Választmány hagyja jóvá.
- 5./ A tisztségviselők megválasztási időtartama 3 év.
- 6./ A Társulatnak lehetnek ideiglenes és állandó alkalmazottai. Az állandó alkalmazottak járandóságát a közgyűlés által elfogadott költségvetésből kell fedezni. Alkalmazásukról és munkaviszonyuk megszüntetéséről a főtitkár javaslata alapján a választmány dönt.

II. fejezet

A tagságra vonatkozó rendelkezések.

- 7./ A Társulat tagjai természetes és jogi személyek. A természetes személy lehet

ifjúsági tag
rendes tag
levelező tag
tiszteleti tag.

A Társulat tagjait igazolvánnyal látja el.

- a./ A Társulat ifjúsági tagja lehet minden 14. életévét betöltött magyar állampolgár, ha a Társulat célkitűzéseit magáévá teszi, a Társulat valamely munkaszervezetéhez tartozik /kutató csoport, vagy szakkör/, s akit e szervezet vezetőjének ajánlásával és szülői beleegyezéssel ellátott írásbeli kérelme alapján a választmány felvesz.
- b./ A Társulat rendes tagja lehet minden nagykorú magyar állampolgár, aki magáévá teszi a Társulat célkitűzéseit és, akit két társulati tag ajánlásával ellátott írásbeli kérelme alapján a választmány felvesz.
- c./ A Társulat levelező tagja lehet olyan érdemes külföldi személy, aki a Társulattal szoros kapcsolatot tart és, akit a közgyűlés a választmány javaslata alapján levelező taggá választott, feltéve, hogy felvételéhez kizáró ok hiányában a felügyelő szerv hozzájárul.
- d./ A Társulat tiszteleti tagja lehet olyan kiváló bel- vagy külföldi személy, aki a karszt- és barlangtudományok művelése terén kimagasló eredményt ért el, vagy a Társulat munkáját saját munkaterületén tartósan és nagymértékben elősegítette, s akit a Társulat közgyűlése a választmány javaslata alapján tiszteleti taggá választott, feltéve, hogy a külföldi személy felvételéhez kizáró ok hiányában a felügyelő szerv hozzájárul.
- e./ A Társulat jogi tagja lehet minden olyan intézmény, vállalat, egyéb jogi személy, amely a Társulat munkáját elősegíteni akarja, s melyet a felelős vezetőjének írásbeli jelentkezése alapján a Társulat választmánya felvesz.

8./ Az ifjúsági, rendes és jogi tagság a felvételi kérelem elfogadásával kezdődik. Megszűnik: törlés, kizárás, kilépés, halál, vagy a jogi személy megszűnése esetén.

a./ A kilépést a titkárság írásbeli nyilatkozat alapján a választmánynak jóváhagyás végett bejelenti.

b./ Törölhető a választmány jóváhagyásával az a tag, aki legalább egy évi tagdíjhátralékban van és hátralékát felszólításra sem rendezi.

c./ Kizárható az a tag, aki a Társulat érdekeit veszélyeztette, vagy törvénybe ütköző magatartást tanúsít. A kizárást a fegyelmi bizottság javaslata alapján a választmány határozhatja el. A kizárási határozat ellen a határozat kézhezvételétől számított két héten belül fel lehet lépni a titkárság útján a közgyűléshez, de a kézbesített fegyelmi határozat a közgyűlés döntéséig érvényben marad. Kizárt tag újbóli felvétele a közgyűlés hatáskörébe tartozik.

9./ A Társulat tagjainak jogai:

a./ A Társulat ifjúsági tagjai tanácskozási joggal résztvehetnek a közgyűlésen. Megválaszthatók az ifjúság részére fenntartott tisztségekre, igénybevehetik a Társulat tagjainak biztosított szolgáltatásokat, használhatják a Társulat könyv- és szertárát, valamint gyűjteményeit, kutató csoportjuk vezetőjének javaslatára.

b./ A Társulat rendes tagjai szavazati joggal résztvehetnek a közgyűlésen. Indítványokat tehetnek, választási joguk van és megválaszthatók a Társulat bármely tisztségére. Új tagokat ajánlhatnak. Igénybevehetik a Társulat által a tagoknak biztosított szolgáltatásokat, használhatják a Társulat könyv- és szertárát, valamint gyűjteményeit.

c./ A Társulat levelező tagjai díjmentesen megkapják a Társulat kiadványait.

d./ A Társulat belföldi tiszteleti tagjai szavazati joggal résztvehetnek a közgyűlésen. Igénybevehetik a Társulat által a tagoknak biztosított szolgáltatásokat, használhatják a könyv- és szertárát, valamint a gyűjteményeket. Díjmentesen megkapják a Társulat kiadványait. Hívatából tagjai a Tanácsadó Testületnek. A Társulat külföldi tiszteleti tagjai díjmentesen megkapják a Társulat kiadványait.

e./ A Társulat jogi tagjainak jogai: Képviselőjük szavazati joggal résztvehet a közgyűlésen. Igénybevehetik a Társulat által a tagoknak biztosított szolgáltatásokat, s felkérhetik a Társulatot, számukra fontos, a Társulat célkitűzései körébe tartozó munka elvégzésére.

10./ A Társulat tagjainak kötelességei:

Tevékenyen résztvenni a Társulat munkájában, megtartani az alapszabályokat, óvni a Társulat vagyonát, fejleszteni a szakmai képzettségüket és fizetni a társulati tagdíjat. A levelező és tiszteleti tagok tagdíjat nem fizetnek. A társulati tagdíj összegét a választmány javaslata alapján a közgyűlés szabja meg.

III. fejezet

A Társulat felépítése és működése.

11./ A Társulat szervezete:

1./ Vezető szervek

a./ közgyűlés

b./ választmány

c./ vezetőség

2./ Egyéb szervek:

a./ tanácsadó testület

- b./ számvizsgáló bizottság
- c./ fegyelmi bizottság
- d./ munkaszervezetek
- e./ szakmai szervezetek
- f./ célbizottságok.

12./ A közzgyűlés a Társulat legelsőbb szerve.

- a./ Hatáskörébe tartozik az intézkedés joga legfelső fokon a Társulat minden ügyében. Kizárólagos hatáskörébe tartozik;

- 1./ az alapszabályok módosítása,
- 2./ tisztségviselők /lást 13- 17 pont/ megválasztása és részükre a felmentés megadása,
- 3./ a költségvetés jóváhagyása és a zárszámadás elfogadása,
- 4./ a választmány, illetve a vezetőség évi beszámolójának megtárgyalása,
- 5./ döntés a következő évi munkáról,
- 6./ tiszteleti és levelező tagok megválasztása
- 7./ kizárt tag esetleges újra felvétele,
- 8./ a Társulat más egyesülettel való egyesülésének, vagy feloszlásának kimondása, és ez esetben a vagyon hovaforrdításával kapcsolatos javaslatfétel.

- b./ A társulat tarthat rendes és rendkívüli közzgyűlést.

Összehívása a tárgysorozat közlésével az elnök köteleessége a közzgyűlés időpontját két héttel megelőzően.

I. A közzgyűlés rendes ülését évente egyszer tartja.

II. Rendkívüli közzgyűlést kell összehívni

- 1./ a rendes tagok egyharmadának írásbeli kérelmére
 - 2./ ha a választmány kétharmados többséggel kéri
 - 3./ ha a számvizsgáló bizottság kéri
 - 4./ ha az elnök vagy a vezetőség többsége valamely kérdésben szükségesnek látja a közzgyűlés döntését.
- c./ A közzgyűlés akkor határozatképes, ha a szavazati joggal rendelkező tagságnak legalább fele jelen van. Határozatképtelenség esetén a közzgyűlést ugyanazon tárgysorozattal 15 napon belül újra össze kell hívni, amikor a jelenlévők számára való tekintet nélkül határozatképes.
 - d./ A közzgyűlés általában egyszerű szótöbbséggel /50 %-ot meghaladó/ dönt. Választásnál, személyi kérdésekben a szavazás titkos. Alapszabálymódosítás, más egyesülettel történő egyesülés, a Társulat megszűnése és ez esetben a vagyon hovaforrdítása tárgyában a közzgyűlésen jelenlévő rendes tagok kétharmadának szavazata szükséges.
 - e./ Amennyiben a közzgyűlésen felvetett kérdés, vagy indítvány előzetes vizsgálatra szorul /adatgyűjtés, jogi tanács stb./ 15 nappal a közzgyűlés előtt írásban kell a vezetőségnek beérjeszteni.
 - f./ A szavazatszedő bizottság a közzgyűlés különleges szerve. Feladata a közzgyűlésen a szavazások és választások technikai lebonyolítása.

13./ A választmány két rendes közzgyűlés között eltelő időben a Társulat felsőbb irányító szerve. A közzgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozó ügyek kivételével minden társulati ügy intézésében döntési joga van. Határozatai ellen a közzgyűléshez lehet fellebbezni. A fellebbezésnek halasztó hatálya nincs. A választmány a közzgyűlésnek felelős.

a./ Hatáskörébe tartozik:

- a./ az ifjúsági, rendes és jogi tagok felvétele,
- b./ levelező és tiszteleti tagok ajánlása a közgyűlésnek,
- c./ tagok kizárása előzetes fegyelmi eljárás alapján,
- d./ munkaszervezetek elismerése,
- e./ szakmai szervezetek létrehozása,
- f./ ügyrend elfogadása, ill. módosítása,
- g./ két közgyűlés közt megürült tisztség betöltése.

b./ A választmány tagjai:

- 10 választott választmányi rendes tag,
- a vezetőség tagjai,
- azon csoportok képviselői, amelyek legalább 10 taggal rendelkeznek, elfogadott munkaterv alapján működnek és munkájukról rendszeresen jelentést adnak /ha a csoport vezetője a választmánynak egyéb funkciója révén tagja, akkor csoportját külön kiküldöttel képviselheti/,
- a szakszervezetek vezetői.

c./ A közgyűlés 5 választmányi póttagot is választ, akik a választáson elnyert szavazati arányuk sorrendjében az esetleg kieső választott választmányi tagok helyére lépnek.

d./ A választmány üléseit legalább 1/4 évenként tartja. A vezetőség két tagjának, vagy a választmány tagjai egyharmadának írásbeli kérelmére az elnök a választmányi ülést 15 napon belül összehívja.

e./ A választmány határozatait általában egyszerű szótöbbséggel, nyílt szavazással hozza. Személyi ügyekben a választmány titkos szavazással dönt. Kizárás esetében kétharmados szótöbbség szükséges.

f./ A jelölő bizottság a választmány különleges szerve. Feladata új tisztségviselők jelölése a közgyűlés számára. 7 tagját a választmány titkos szavazással jelöli ki az elnök megjelölésével.

14./ A vezetőség a Társulat életének irányító szerve.

Tagjai: az elnök

- két társelnök és a főhatóság által delegált személy a harmadik társelnök minőségében,
- a 7 szakosztály elnöke
- a főtitkár
- három titkár.

Feladata a társulati ügyek intézése. Vezetőségi ülések összehívásáról szükséghez mérten az elnök gondoskodik.

a./ Az elnök a társulati munka legfőbb irányítója és vezetője. Ellenőrzi és irányítja a vezetőség tagjainak és a többi tisztségviselőnek a munkáját. Összehívja a közgyűlést, a választmányi és vezetőségi üléseket, s elnököl azokon. Felelősséggel irányítja a Társulat anyagi ügyeit. Kiadmányozási és utalványozási joga van.

b./ A társelnökök az elnök közvetlen tanácsadói. Esetről-esetről az elnök, huzamosabb időre a választmány megbízásából helyettesíthetik az elnököt.

c./ A titkárság tagjai a főtitkár és a három titkár. A Társulat ügyintéző szerve. Feladata az irányító szervek határozatainak végrehajtása.

d./ A főtitkár irányítja és összefogja a titkárok munkáját és felel a Társulat ügyviteléért. Munkáját az elnök irányítása mellett végzi, a választmány és a vezetőség határozatainak megfelelően. Munkájáról esetről-esetre az elnöknek és a választmánynak beszámol. Helyettesítésére esetenként az elnök vezetőség egyik tagját jelöli ki. Huzamosabb helyettesítéséről az elnök előterjesztésére a választmány gondoskodik. Kiadmányozási és utalványozási joga van.

A gazdasági titkár kezeli a Társulat vagyonát, gondoskodik a tagdíjak beszedéséről, felelős a tagdíjnyilvántartás vezetéséért. Kidolgozza a vezetőséggel egyetértve a Társulat költségvetési tervét, és azt a közgyűlés elé terjeszti. Az elnökkel, vagy a főtitkárral közösen utalványoz a költségvetés terhére. Felelős a pénzügyi szabályszerűség és költségvetési helyességéért, a Társulat pénzügyi és egyéb gazdasági könyveinek napra kész állapotban való vezetéséért. Felelős az elszámolási, számla és általában a bizonylati fegyelem betartásáért. Irányítja és ellenőrzi a társulati vagyont kezelő személyek munkáját. Ellenőrzi a csoportok azon elszámolásait, amelyek társulati anyagi eszközök felhasználásáról szólnak. Felelős a leltárért, és a társulati vagyontárgyak karbantartásáért. A Társulat gazdasági ügyeiről és vagyoni állapotáról a vezetőségnek jelentést tesz.

A szervező titkár elsősorban a munkaszervezetekkel kapcsolatos ügyekkel foglalkozik. Számontartja és összehangolja a csoportok munkatervét és általában a csoportok munkáját.

A szaktitkár elsősorban a szakmai szervezetek ügyeivel foglalkozik. Számontartja, összehangolja munkájukat. Felügyel a könyvtárra és a gyűjteményekre.

- 15./ A tanácsadó testület: a karszt- és barlang tudományok, valamint a kapcsolatos műszaki kérdések legkiválóbb szakembereit foglalja magában. Elnökét és tagjait a közgyűlés kéri fel erre a tisztségre, hogy tanácsaikkal a Társulat eredményes működését és a vezetőség munkáját elősegítsék.
- 16./ A számvizsgáló bizottság: három tagból áll. A közgyűlés választja a Társulat vagyonkezelésének felülvizsgálatára. Tagjai sem a választmánynak tagjai nem lehetnek, sem más tisztséget be nem tölthetnek. A számvizsgáló bizottság tagjai a vagyonkezelést legalább félevenként megvizsgálják, a számadási év lezárásával pedig az évi zárszámadást és a pénzügykezelésre vonatkozó okmányokat, könyveket és egyéb iratokat tartoznak részletesen megvizsgálni és a vizsgálati eredményekről a választmánynak és a közgyűlésnek jelentést tenni. Amennyiben szabálytalanságot észlelnek, ezt a választmánynak, súlyosabb esetekben a rendkívüli közgyűlésnek bejelenteni kötelesek.
- 17./ A fegyelmi bizottság: három választott tagból áll, akiket a közgyűlés választ. Összeférhetetlenség esetén a választmány a fegyelmi bizottság összetételét a szükséghez képest módosíthatja. Az összeférhetetlenség tényét a választmány állapítja meg. Tagjai közül egyik jogi képesítésű legyen. A fegyelmi bizottság feladata az elnök és a választmány által meghatározott ügyekben a fegyelmi szabályzat szerint a fegyelmi vizsgálatot lefolytatni, majd a vizsgálat eredményéről a választmánynak írásbeli jelentést tenni. A jelentés a kiszabandó fegyelmi büntetésre vonatkozó javaslatot is magában foglalja. A jelentést a bizottság minden tagjának alá kell írni. Véleménykülönbség esetén záradékolás szükséges. A fegyelmi szabályzat az alapszabály függelékét képezi.
- 18./ A munkaszervezetek valamely társadalmi szerv, intézmény, vállalat patronálása és anyagi támogatás segítségével barlangkutató munkára vagy barlangjárásra és a barlangkutatás elősegítésére egyesülnek.

Alapformái: szakkörök és
kutatócsoportok.

- a./ A szakkör legalább tíz társulati taggal, ezek közül legalább három rendes taggal rendelkező szervezet. Általában barlangjárásra és tagjainak a barlangkutatásba való bevezetésére alakul.
- b./ A kutatócsoport barlangkutatás céljára alakult legalább tíz rendes taggal rendelkező szervezet, mely elfogadott munkaterv alapján működik és munkájáról rendszeresen jelentést ad. Képviselője a Társulat választmányának tagja. A szavazati jogot a választmány minden évi első ülésén az elmúlt évi beszámoló alapján a Titkárság előterjesztésére a választmány adja meg.

c./ A szakkör vagy kutatócsoport megalakulásáról és tagjainak a Társulatba való belépéséről - az anyaszervezet jóváhagyásával - írásban értesíti a Társulatot és elismerését kéri. Ezen kérelem alapján a választmány legközelebbi ülésén, ha a szakmai vezetést /esetleg kijelölt felelős patrónussal/ kielégítőnek látja, a Társulat szervezetei közé felveszi a kérelmező szakkört, vagy kutatócsoportot.

d./ A szakkör vagy kutató csoport munkájáról legalább év végén egyszer jelentést köteles küldeni.

Ha év végi jelentését felszólításra sem küldi be, "nem működő csoport"-ként kell nyilvántartani legfeljebb három évig. Ezen idő után megszűntnek tekintendő. A szakkör vagy kutatócsoport megszűnhetik még feloszlással, vagy feloszlással is. A feloszlást alapos indok alapján a vezetőség javaslatára a választmány határozhatja el. A feloszlátó határozat ellen a közgyűléshez lehet fellebbezni. A fellebbezésnek halasztó hatálya nincs.

19./ A szakmai szervezetek a Társulat tagjaiból a szakmai munka tökéletesítésére és szervezésére alakuló állandó, vagy időszakos közösségek.

Alapformáik: a szakosztályok
melyeken belül szakbizottságok működnek.

a./ A szakosztályok a tudományos munka hatékonyságának emelésére a szakmai munka koordinálására a rokon szakterületek gyakorlati művelőiből alakult szervezetek. A társulat hét szakosztályt alakít.

1./ Ásvány- Kőzettani szakosztályt,

2./ Dokumentációs szakosztályt,

3./ Élettani szakosztályt,

4./ Földrajzi szakosztályt,

5./ Földtani szakosztályt,

6./ Műszaki szakosztályt,

7./ Történelmi szakosztályt.

A szakosztályok tagjai lehetnek a szakosztály feladataival foglalkozni kívánó társulati tagok.

Az egyes szakosztályok vezetésére a közgyűlés a többi tisztségviselőkkel együtt egy elnököt választ, akik a Társulat vezetőségének tagjai. Az ügyek intézésére, az elnök helyettesítésére a szakosztály tagjai előadót választanak. A szakosztályok munkájáról évente a közgyűlés előtt legalább 30 nappal jelentést nyújtanak be a titkársághoz.

b./ A szakbizottságok a szakosztályokon belül a karszt- és barlangtudomány valamely területének művelésére alakult állandó közösségek. Szakbizottság alakítását vagy átszervezését az illetékes szakosztály elnökének javaslatára a választmány határozhatja el. A működő szakbizottságok vezetői a választmány tagjai.

A bizottságoknak munkájukról minden naptári év végén írásban be kell számolniuk.

20./ A célbizottságok a választmány által meghatározott célra alakított szervek. Vezetőjüket a választmány választja. Munkájukról a választmány részére adnak jelentést. Az állandó feladattal működő célbizottságok vezetői a választmány tagjai.

rendet teremteni, és legalább azoknak a barlangoknak a hiányzó adatait adná meg, melyekről már publikációi jelentek meg, vagy amelyeket valamely publikációjában megemlített. A felkérésre szolgáltatott adatok beküldői már esélyesen pályázhatnak az év végén kiosztásra kerülő jutalomra.

III. A leggondosabb adatfelvevő munkát szpeleográfiai terepfelvételnek nevezem. Ez alatt egy körülhatárolt barlangvidék részletes bejárásán alapuló barlangtani feldolgozását értem, valamennyi - barlangtani szempontból számottevő - karsztjelenség adatainak részletes megállapításával. Erre a munkára már csak nagyobb létszámú csoportok, vagy igen sokoldalú képzettségű egyéni kutatók vállalkozhatnak. Mégis kívánatos volna, hogy a kellő gyakorlat megszerzése után a barlangkutató csoportok nagy részénél a nyári kutatások súlypontja az eddigi feltáró kutatásokról egyre inkább a terepbejárások irányába tolódjék el, hogy mielőbb befejezést nyerjen hazánk valamennyi barlangvidékének részletes szpeleográfiai felvétele. Ennek megtörténtével a barlangkataszter lezárható és publikálható lenne. Kétségtelen, hogy a szpeleográfiai felvételek gyümölcsözően hatnának vissza a feltáró kutatásokra is, és a jobb tervezhetőség a feltáró kutatások eredményességében is rövidesen megmutatkoznék.

A szpeleográfiai terepfelvételek ötlete távolról sem új. Lényegében ezt csinálta Strömpl Gábor is már 1911-ben, midőn az Abauj-Torna-Gömöri barlangvidék valamennyi nagyobb barlangját felkereste és vázlatos rajzokat készített róluk. Azóta is számos kutató járta már hegyeinket hasonló célzattal, de a bejárás részletessége /sűrűsége/ általában nem volt kielégítő. Ezért az a tapasztalat, hogy ilyen módon csak a nép által is közismert nagyobb barlangokról sikerült tudomást szerezni. Valahányszor egy-egy barlangok iránt is érdeklődő kutató más célból /pl. geomorfológiai, vagy még inkább földtani kutatás céljából/ kénytelen volt egy-egy hegyvidéket nagyobb részletességgel bejárni, mindannyiszor számos újabb - bár általában kisméretű - barlang vált ismertté. Ezek összes adatainak a felvételére azonban a kutatónak csak ritkán volt lehetősége. Különösen ez az utóbbi megállapítás indokolja a szpeleográfiai terepfelvételek megindítását.

A szpeleográfiai terepmunkák megszervezése terén fontos a részletes tervezés, mely a térképek és az irodalom tanulmányozásától kezdve kiterjed a munkafolyamatok /földrajzi helymegállapítás, tszf. magasság meghatározása, térképezés, fényképezés stb./ személyi felbontására. Az előkészületnek ki kell terjeszkednie a szükséges engedélyek és felszerelés beszerzésére is.

Magát a terepbejárást olyan részletességgel kell elvégezni /erdős vidéken legalkalmasabb lombhullás után, vagy lombfakadás előtt/, hogy lehetőleg egyetlen sziklás tereprészlet se maradjon ki. A kőbányákat és egyéb mélyebb talajfeltárásokat külön fel kell keresni. Közben ajánlatos minél gyakrabban kapcsolatot keresni a környéket jól ismerő helybeliekkel /erdészek, vadászok, favágók stb./, hogy a terület közigazgatási hovatartozósága, a környező topográfiai elnevezések és az üregekkel kapcsolatos egyéb kérdések - lehetőleg a helyszínen - tisztázhatók legyenek. Célszerű a terepbejárásról térkép-vázlatot és jegyzőkönyvet készíteni. A talált barlangoknál a kérdőív valamennyi megválaszolható pontját ki kell tölteni. Ugyancsak a helyszínen rajzolandók meg a topográfiai vázlat, a barlang alaprajza és legalább két szelvénye. Fényképfelvételek az adott lehetőségekhez képest készülhetnek, de okvetlenül legyen közöttük olyan is, amelyek a barlang azonosítására alkalmasak. Ezek közül egyik a barlang bejáratát a tágabb környezetével együtt távolabbról, a másik pedig közelebbről ábrázolja. Fényképes dokumentáció nélkül a munka nem teljes értékű. Csak szükség esetén helyettesíthetik távlati rajzok.

A Dokumentációs Szakosztálynak beküldött szpeleográfiai terepjelentéseket szerzői jogvédelemben szándékozunk részesíteni, hogy adataik - az országos, statisztikai jellegű összesítésektől eltekintve - a szerzők engedélye nélkül felhasználhatók ne legyenek. Fokozottan áll ez a jelentések mellékleteire, a rajzokra, térképekre és fényképekre. Publikálás esetén a prioritás megállapítása után rögzítendő a barlang felfedezőjének, illetőleg dokumentálójának a neve. Ujrávizsgáltnál a kutatás indítványozóját is meg kell említeni.

A barlangtani dokumentáció terén átlagon felüli teljesítményt nyújtó kutatókat Vezetőségünk a Dokumentációs Szakosztály javaslata alapján évről-évre jutalmazni szándékozik.

..... hegység község, város

SZPELEOGRAFIAI TEREPIJELENTÉS

/Figyelmeztetés. Csak megbízható, ellenőrzött adatokat írjunk be. A becslésen alapuló számadatok elé tegyünk „kb.” jelzést, a bizonytalan megállapításokat pedig a bejegyzés vagy az aláhuzott szó után tett „/?”-vel jelöljük meg./ További kitöltési utasítások a hátlayan.

.....
/a felkeresett karsztjelenség neve/

Előzmény

Előző kutató/k/: /név, évszám/
Felhasznált szakirodalom: /szerző, cím, megjelenési hely, évszám, lapszám/;

A kutatás indítványozója:

A felkeresés alapja:

Elnevezés

Irodalmi elnevezés/ek/:

Helyi elnevezés/ek/:

Javasolt elnevezés:

A karsztobjektum jellege

Barlang /éspedig: hidegvizes, aktív patakos, időszakosan aktív, szenilis; nyelőbarlang, forrásbarlang, átmenő, hévizes eredetű; zsomboly, rókalyuk, kőfülke, sziklaeresz, szikla-odu, rétegrés-barlang, sziklahasadék, kőkapu /

Viznyelő /állandóan aktív, időszakos, szenilis. Sziklás, elagyagosodott /

Töbör /beszakadásos, oldásos, rogyásos, Nyelőlyukkal /

Karsztforrás /Bővizű, gyérvizű, állandó, időszakos, intermittáló /

Árvízi forrásszáj, forráscsoport /

Egyéb karsztobjektum /Karrmező, karrlejtő; Szurdokvölgy, vakvölgy; Szigethegy, bérc, /

Közigazgatási fekvés

....., megye, járás, község dűlő ,

..... város, kerület, út, utca, tér házsz. hrsz.

Földrajzi fekvés.

..... község templomától^o irányban m-re,

..... -tól /tereptárgy/^o irányban m-re,

..... -tól /tereptárgy/^o irányban m-re.

/bemérve, helyszíni becslés, térképről lemérve /

A bejárat tszf. magassága az Adriai vagy a Balti tenger felett: m.

/Szintézéssel, lejtőszögből, aneroiddal, térképről megállapítva/

A használt térkép címe:

méretaránya: száma: kiadásának éve:

Jegyzet:

Földtani adatok

A bezáró kőzet kora: megnevezése:
települése: pados, réteges, dőlése:
tektonikai viszonyai: litoklázisirányok
A kitöltés anyaga: kőtörmelék, kavics, homok, iszap, ágyag, humusz,
mennyisége: sok, közepes, kevés,
Ásványos kiválások: kalcit, tús aragonit, lublinit, gipsz, barit, pirit, hematit, limonit, opál,
.....
Egyéb megfigyelés:

Hidrográfiai adatok

Forrás, patak vízhozama: l/p, hőmérséklete: $^{\circ}\text{C}$, keménysége: nkf.
.....
vizekémiai adatai:
Állóvíz legnagyobb mélysége: m, átlagos mélység: m, területe: m^2
.....
mennyisége:
Csepegővíz előfordulása: összhozama: l/p,
Víznyelő vízgyűjtő területe m x m, effektív nyelése: l/p,
Egyéb megfigyelés:

Morfológiai adatok

Genetikai tényezők: tektonika, karsztvíz, hévíz, korrózió, erózió, korrázió, kavicserózió, ab-
rázió, defláció, kifagyás, inszoláció,
Nagyformák: db bejárat, hasadék, folyosó, terem, akna, kürtő, fülke, gömbfülke, üst, szori-
tő, kuszójárat, szikla- v. kavics- terasz, törmelékkup
Kisformák: kis gömbfülke, csésze, alveola, ujjhegy benyomat, kanellúra, karrbarázda
.....
Képződmények: cseppkőkéreg mennyezeten, falakon, talajon; sztalaktit, sztalagmit, oszlop, mész-
tufagát, karfiolcseppkő, borsókő, montmilch, barlangi gyöngy, excentrikus csepp-
kő / görbe cseppkő /, anemolit, cseppkőlécz, - zászló, szalmacseppkő, leopárd-
bőr,
Cseppkőképződés: erős, közepes, gyenge, nyomokban, hiányzik, ? Révész, megszűnt.
Egyéb megfigyelés:

Meteorológiai adatok

Léghőmérséklet a bejáratnál m-re: $^{\circ}\text{C}$, relatív páratartalom: %
Léghőmérséklet a barlang legtávolabbi pontján: $^{\circ}\text{C}$, rel. párat. u.o. %
Légmozgás: kifelé, befelé irányul, sebessége a pontnál m/sec.
Külső hőmérséklet ugyanakkor a barlang bejáratánál / árnyékban !/: $^{\circ}\text{C}$
Egyéb megfigyelés:
Jegyzet:
.....
.....
.....
.....
.....

Ásatási adatok

Ásatásra alkalmas terület nagysága / 10 m-nél vastagabb kitöltéssel / m²

Kitöltés anyaga a felszínen: humusz, agyag, homok, kőtörmelék,
várható vastagsága: igen nagy, közepes, csekély,
állapota: látszólag érintetlen, bolygatott / frissen, régen, ásatásszerűen / . Teljesen,
részben kiásva.

Felszínen, bolygatott csont, cserép, található.
Feltáró kutatás közben előkerült leletek: /hol vannak? /

Régebbi ásatások /név, évszám/

N.B.! A barlang kitöltését a természetvédelmi és a muzeumtörvény védi. Ne bolygassuk az üledéket, a feltáró kutatásnál előkerült leleteket pedig adjuk át a MKBT illetékes szakbizottságának.

Biológiai adatok

Előforduló állatok, ill. nyomaik: róka, borz, nyest, denevér, bagoly, rovar,
vizi lény,

Előforduló növények: baktérium, gomba, penészgomba, alga, zuzmó, moha,
virágos növény,

Begyűjtött élőlények:
feldolgozásra átadva: /név, tel.: /
/dátum,

Egyéb megjegyzés:

Történelmi adatok

Felfedezés időpontja: év, hó, nap. Felfedező neve:

Feliratok és dátumaik:

Lakottság nyoma: bővítés, elfalazás, kőrakás, tűzhely, kormozás,

A barlanghoz fűződő mese, néphagyomány, monda:

Egyéb megjegyzés:

Gyakorlati adatok

Megközelíthetőség:-ig /vonaton, autóbuszon, gépkocsival/. Innen gyalog
..... utvonalon óra alatt.

Megtalálását megkönnyítő tereptárgy:

Meg tudja mutatni: /név, cím/ /foglalkozás/

Szükséges felszerelés: világítóeszköz, munkaruha, m kötel, kötélhágcsó,
mászórud, gumiruha,
Világítóeszköz, munkaruha nem szükséges.

Jelentőség: idegenforgalmilag rendezve, - kiépítésre alkalmas; óvóhelynek, raktározásra, gombatenyésztésre, gyógyhelynek alkalmas. Foszfátföldet, guánót, diszidokóipari nyersanyagot, tartalmaz. Turista látványosság. Bivakolásra alkalmas.
Jelentéktelen üreg,

Egyéb megjegyzés:

Jegyzet:

.....

.....

Összefoglaló felmérési adatok

A járatok összhossza alaprajzban /főág: m, mellékágak: m/ összesen: m
A járatok összhossza valóságban /főág: m, mellékágak: m/ összesen: m
Legnagyobb horizontális kiterjedés /szélső pontok távolsága vetületben/ m
Legnagyobb vertikális kiterjedés a bejáratától + m, - m, összesen m
Alapterület: m² /planimetrálva, ... /Kőbtartalom m³ /becslés /

A kutatás stádiuma

Elvégzett kutatások: helymegállapítás /becsléssel, műszerrel/,
tszf. magasság megállapítása /térképről, műszerrel/,
Térképezés, szelvényezés a 0, I, II, III. és IV. pontossági kategóriának
megfelelően, fényképezés, vizelemzés, gyűjtés.

Végzendő kutatások: pontos topográfiai és közigazgatási fekvés megállapítása, tszf. magasság
bemérése, térképezés, szelvényezés, fényképezés, vízfestés, feltárás, asz-
tás, gyűjtés,

Egyéb megjegyzés:

Mellékletek /betétlapokon! /

- 1./ Helyszínrajz, topogr. vázlat /az É-i irány és a távolságok bejelölésével/
 - 2./ Barlantalaprajz /bejárat/ok/ helye, É-i irány, szelvényirányok, lépték! /
 - 3./ Metszetek /a felmérési pontok helye és a lépték feltüntetendők/
/Valamennyi rajzmellékleten fel kell tüntetni a felmérő/k/ és a rajzoló nevét, va-
lamint a felmérés dátumát is./
 - 4./ Fényképek /hátlapjukra ráírandó a téma, a dátum és a készítő neve/.
- Egyéb melléklet: jegyzék, vizsg. eredmény,

A jelentéskészítés adatai

A beírás időpontja: 196 év, hó, nap.
A jelentéskészítő neve: foglalkozása:
Lakcíme: Telefon:
Munkahelye: Telefon:
Barlankutató csoportjának neve és címe:
Dátum:
..... 196 év, hó nap.

.....
/aláírás/

Jegyzet:
.....
.....

Kitöltési utasítás. Előnyomott válaszok esetén a megfelelő szót, ill. szavakat alá kell húzni, vagy az előnyomottak között nem szereplő kifejezést a kipontozott helyre beírni. Helyhiány esetén 1./, 2./, 3./ stb. utaló számokat kell a megfelelő rovatba beírni és a szöveget ugyanazon utalószám megismétlésével a jegyzet rovatban folytatni, lehetőleg ugyanannak a lapnak az alján. Hosszabb szövegek betétlapokra irandók. Betétlapokon kell mellékelni a rajz- és fényképmellékleteket is. /Pauszpapírra tussal rajzolt térképek eredetijét a szerző - fénymásolás után - visszakaphatja./ - Célszerű a kitöltést írógéppel végezni és karbonpapírral legalább két példányban elkészíteni. Egyik másolat a kutatónál, vagy a barlangkutató csoportjánál marad. Az eredeti példányt pedig összes mellékleteivel együtt a következő címre kell beküldeni: Magyar Karszt- és Barlangkuta-
tó Társulat Dokumentációs Szakosztálya, / Dr. Bertalan Károly /Budapest, VI., Gorkij-fasor
46-48.sz.

MAGYARÁZAT A SZPELEOGRAFIAI TEREPIJELENTÉS KIÁLLÍTÁSÁHOZ

Az ürlap kitöltésének vezető szempontja a különlegesen hangsúlyozott megbízhatóság legyen, nehogy téves adatok kerüljenek bele a barlangkataszterbe, az adatok kétes voltának jelzése nélkül. Ezért szükséges valamennyi becslésen alapuló számadat „kb.” jelzéssel való megkülönböztetése a mért adatoktól. Az egyéb megállapítások helyessége terén felmerülő kétségeket a bejegyzés, vagy az aláhúzott szó után zárójelbe tett kérdőjellel jelöljük meg.

A fejrovat két vezérszava a jelentések rendezését /rakását/ van hivatva megkönnyíteni. Itt a „hegység” szó elé pl. az alábbi megjelölések kerülhetnek: Soproni-hg., Kőszegi-hg., Villányi-hg., Mecsek, Balaton-felvidék, Bakony, Vértes, Gerecse, Büdai-hg., Pilis, Visegrádi-hg., Börzsöny, Cseriát, Mátra, Bükk, É-Borsodi-karszt, Zempléni-hg. /Részletesebben lásd: dr. Leél-Össy Sándor: Magyarország karsztvidékei. - Karszt- és Barlangkutatás, I. kötet, Budapest, 1960. p. 79-89./

A fejrovat másik vezérszava /község, város/ megegyezik a közigazgatási fekvés megfelelő rovatába beírt település-névvel és csak a könnyebb kezelhetőség kedvéért van kivetítve. Ennek megállapítására nézve lásd a közigazgatási fekvésnél mondottakat.

A cimrovatba /a felkeresett karsztjelenség neve/ a barlang, vagy egyéb karsztjelenség közzismert neve, illetőleg ilyen hiánya esetén a kutató által javasolt elnevezés irandó.

Előzmény. Ezt a rovatot több hozzászóló feleslegesnek ítélte, ezért részletesebben kell indokolnom. Adatgyűjtő munkánknak az elődök kutatási eredményeihez kell kapcsolódnia, azokat továbbfejleszteni, vagy szükség esetén helyesbiteni. Ezért már a terepre való kiutazás előtt tájékozódunk kell, hogy ki és milyen eredménnyel kutatta a felkeresni szándékolt karsztjelenséget. Élő és elérhető kutatókkal célszerű személyesen is érintkezésbe lépni, egyébként a publikált anyagra vagyunk utalva. Utóbbit márcsak azért is ajánlatos előre beszerezni, hogy adatait a terepen ellenőrizhessük és kiegészíthessük. Később ugyanis meg kellene ezt tennünk, mert korszerű feldolgozás el sem képzelhető a vonatkozó teljes irodalom felsorolása nélkül. Ez természetesen nem könnyű feladat. Szerencsére néhány idősebb kutatónk /a Bibliográfiai és a Kataszteri Szakbizottság munkatársa/ ezt a munkát nagyrészt már elvégezték, ezzel mintegy megszabva a további terepmunka irányát. Tapasztalataik és irodalmi ismereteik teszik őket elsősorban alkalmasakká a kiegészítő, vagy új kutatások indítványozására. A munkában való részvételüket és felelősségüket külön rovat rögzíti.

Természetesen a barlangkataszter felállítását kezdetnénk előlről, kizárólag a terepmunkára alapozva is. Különösen fiatal, vagy kezdő kutatók hajlamosak ilyen megoldásra. Ennek két fő oka szokott lenni: a szakirodalom nem ismerése és saját eredményeik túlértékelése. Arról az esetről nem is szólva, mikor valaki tudatosan hallgatja el elődeinek eredményeit, hogy ilyen módon magának biztosítsa az elsőséget. Márcsak azért is kitartóan nyomoznunk kell az előzmények után, hogy ez a vád ne érhesse. De mindezekről eltekintve is kezeljük el, hova vezetne, ha a következő nemzedékek is újra előlről kezdenék az adatgyűjtést. Ha semmi más, az időközben megsemmisült, vagy megváltozott karsztjelenségek kimaradnának látóköreinkből. Természetesen egyebek is.

Az egyes alrovatokra térve, az „előző kutató(k)” nevét és kutatásuk időpontját egyelőre idősebb kutatóinknál való érdeklődés útján és az irodalomból, idővel majd társulati irattárunkból állapíthatjuk meg. Ugyanez áll a szakirodalomra nézve is. Kíváncsi, hogy az eddigieket „a kutatás indítványozója” adja meg. Indítványozó alatt ugyanis elsősorban az értendő, aki a viszonyok ismeretében irányt szab a kutatásoknak. „A felkeresés alapja” lehet valamelyik fentebbi forrásból származó adat, ebben az esetben ide azt írjuk, hogy „X.Y. irodalmi adata”, vagy „X.Y. szóbeli közlése”. Amennyiben bejelentés révén értesültünk az illető karsztjelenség hollétéről, úgy a bejelentés adatait /név, lakhely, dátum, címzett/ is az utolsó alrovatba írjuk. Ugyancsak itt rögzítjük azt a tényt is, ha a karsztjelenségre a rendszeres terepbejárás során, vagy egyéb módon bukkantunk. A lényeges az, hogy az előzmények rovatából világosan kiderüljön, hogy a kutatás tárgya ismeretes volt-e szakkörökben, vagy az adatfeltevő érdeme annak felfedezése.

Elnevezés. Az irodalomban szereplő elnevezéseket betű szerint kell kimásolni. Utánuk zárójelbe teendő, hogy ki és mikor használta ezt az elnevezést. A helyi elnevezéseket a lakosság

körében érdeklődve igyekezzünk megállapítani, de csak az általánosan használt neveket írjuk be. Ha az objektumnak nincs neve, vagy az valamilyen okból nem felel meg szakirodalmi használatra /pl. túl gyakori, nem kifejező, vagy közönséges/, akkor az adatfelvétel joga, sőt kötelessége új nevet javasolni, hasonlóan az esetleges szinonimák közül a legmegfelelőbbet kiválasztani. Új nevek adásánál lehetőleg a barlang környezetében található földrajzi nevekből /hegy, völgy, dűlő, erdőrész, szikla, stb. neve/ induljunk ki és ezt egészítsük ki találó típusnévvel. A névadásnál rövidségre, világosságra és magyarosságra törekedjünk. Kerüljük a komolytalan, tréfás elnevezéseket, valamint azokat is, amelyek nem időálló jelleget rögzítenek és csak a pillanatnyi állapotra jellemzőek. A javasolt elnevezést kívánatos meg is indokolni, szükség esetén a lap alján levő jegyzetrovatban folytatva a szöveget.

A karsztobjektum jellege kérdés csoportban valamelyik elől álló szó aláhúzásán kívül az utána zárójelben felsorolt meghatározások közül is alá kell húzni a talált, vagy - amennyiben egyik sem megfelelő - a kipontozott helyre kell a hiányzót beírni.

Közigazgatási fekvés alatt nem mindig a legközelebbi település neve értendő, hanem az a közigazgatási körzet, amely területére az objektum ténylegesen esik. Régebbi topográfiai - és turista-térképeink feltűntetik a közigazgatási határokat is, de ez csak tájékoztatásul szolgálhat, mert kiadásuk óta változások történhettek. Utóbbiakra nézve új kiadású /községhatáros/ térképeink szolgálhatnak felvilágosítással, ezek azonban kis léptékük miatt a határok közelében pontatlanok. Ilyen esetben a helyszínen nyert felvilágosítás lehet segítségünkre.

A földrajzi fekvés című rovatnál az első sor az objektum közelítő pontosságú fekvését adja meg. Erre feltétlenül szükség van, de szükség esetén térképről is lemérhető. A következő két sor közelebbi, a térképen jól azonosítható tereptárgyakhoz képest adja meg a barlang fekvését. Ezeknél a távolság megadása csak akkor szükséges, ha nem sikerülne a pontot több irányból bemérni. Az irányok bemérése lehetőleg közvetlenül történjék. Az irányok megadása a kiválasztott tereptárgytól a barlang felé nézve értendő. A fokokat É-től K-re /az óramutató járásával egyezően/ számoljuk. /K = 90°, DK = 135°, D = 180°, Ny = 270° stb./ Eltérő beosztású műszer /buszszola, Bézárd-tájoló stb./ használata esetén a kapott értékeket számítsuk át a fent leírt irányban számított fokértékekre. Az adatok beírása után fel kell tüntetni azt a módszert, ahogyan a megállapításuk történt.

Tengerszint feletti magasság alatt mindig a barlang /fő/ -bejáratának tszf. magassága értendő, itt is a bejárat középpontjának talajszintje /közszöb/. Aláhúzással jelöljük meg, hogy a magassági adat az Adriai-tenger szintjétől /Trieszt/, vagy a Balti-tenger /Kronstadt szintjétől/ van-e számítva. Ugyancsak aláhúzással jelöljük meg a megállapítás módját és a kipontozott helyen esetleg a pontosságát is /pl. $\pm$ x méter/.

A földrajzi fekvést tömör fogalmazásban szövegesen is adjuk meg a rovatok alatti kipontozott helyen. A számszerű adatok a térképre való felrakás, a szöveg a terepen való megkeresés célját szolgálja.

Földtani adatok. A bezáró kőzet korát /pl. karbon, triász, jura, kréta, eocén, oligocén, miocén, pleisztocén, holocén/ ezeken belül alsó-, középső- vagy felső/, valamint megnevezését /pl. dachsteini mészkő, megyehegyi dolomit, földolomit, szaruköves mészkő, krinoideás mészkő, hárshegyi homok, nummulinás mészkő, édesvízi mészkő, andezittufa, bazalt, stb./ vagy a munkában részt vevő geológus adja meg, vagy - szükségmegoldásként - földtani térképről is leolvasható. Kétes esetekben azonban ajánlatos jellegzetes - legalább ökolny - frissen letört kőzetmintát hozni és, azt a területet ismerő geológussal meghatároztatni. A megnevezésben mindig legyen benne a kőzettani jelleg /pl. mészkő, dolomit, stb./ is!

A bezáró kőzet településén egyrészt annak vastag-pados vagy pl. vékonyan rétegzett, esetleges tömeges megjelenését értjük, másrészt a rétegek térbeli elhelyezkedését. Utóbbit a réteg felületén fokban mérjük és úgy adjuk meg, hogy a dőlés irányát /amerre a réteglap dől/ törjük a dőlés-szöggel, /ahány fokkal a réteglap lejt/. Tehát pl. 180/25° dőlés azt jelenti, hogy a réteglap D-i irányba lejt /dől/ 25° alatt.

A kitöltés anyagára nézve csak a meglévő feltárások alapján adjunk választ a megfelelő szó aláhúzásával. A kitöltést a válaszadás kedvéért se bolygassuk!

Az ásványos kiválásokat lehetőleg a helyszínen határozzuk meg és csak szükség esetén hozunk belőlük mintát, de ügyeljünk arra, hogy ezáltal minél kisebb kárt okozzunk.

Hidrográfiai adatok. Különösen karsztforrásoknál, patakos barlangoknál és víznyelőknel nagy jelentőségűek. A helyszínen megállapítható adatok mellett itt is célszerű mintát behozni elemzésre, magával a megmintázandó vízzel többszörösen átmosott, tiszta üvegben.

Morfológiai adatok. A kérdés csoportra általában aláhúzásokkal adhatók meg a válaszok. A karsztvíz előtti kipontozott helyre a karsztvíz jellegét /alfa, vagy béta/ lehet beírni. A nagyformák, kisformák és képződmények rovataiban mindazokat a kifejezéseket húzzuk alá, amelyek csak előfordulnak.

Meteorológiai adatok. Az előírtakon kívül légnyomási, ionizáltsági, jegesedési stb. adatokkal egészíthetők ki az egyéb megfigyelések rovataiban és a jegyzet rovataiban.

Ásatási adatok. Ásatás szempontjából elsősorban a barlang előtere és bejárati régiót jöhetnek tekintetbe. Néha azonban belső termekben is van megfelelő mennyiségű üledék. A kitöltés vastagságára az oldalfalak lefutásából következtethetünk némileg. A kitöltés vastagságának megállapítása kedvéért semmi esetre se bolygassuk meg az üledéket!

Biológiai adatok. Részletes bioszpeológiai felvétel specialisták feladata, a kérdőíven elégséges ehhez néhány támpontot adni a feltűnőbb és biztosan értelmezett életnyomok bejegyzésével.

Történelmi adatok. A felfedezés időpontjának kitöltésére csak a napjainkban megnyílt üregknél van lehetőség a terepen a lakosság felvilágosítása alapján. A barlangok falán néha nagy számmal látható feliratok dátuma az üreg ismertségére nyújtanak felvilágosítást, esetleg évszázadokkal visszamenőleg is. Különösen az ilyen régi keleti feliratokra vadászunk! Az érdekebbeket fényképen is örökítsük meg.

A lakottság nyoma rendszerint a barlang legújabb kori történetéhez szolgáltat adatokat.

A barlanghoz fűződő néphagyományok és mesék közül a gyakori "kacsá"-ra elég egy szóval utalni, feljegyezvén állítólagos kijöveteli helyét. Az érdekesebb néphagyományokat esetleg érdemes részletesebben feljegyezni, és betétlapon mellékelni. A megfelelő rovatban ilyenkor elég a létükre utalni.

Gyakorlati adatok. Feladatuk a következő kutatók részére megkönnyíteni a barlang felkérését és bejárását. Az üregnek a terepen való megtalálását megkönnyítheti feltűnő közeli tereptárgy /épület és egyéb műtárgy, szikla, völgy, árok és egyéb terepidom, jellegzetes növényzet/, még inkább a helybeliek kalauzolása.

A szükséges felszerelés rovataiba a barlang bejárásához szükséges felszerelést írjuk be. A továbbkutatáshoz és feltáráshoz szükséges eszközöket a jegyzet rovataiba írjuk. A barlang gyakorlati jelentőségét aláhúzással adjuk meg, esetleges tudományos jelentőségét az egyéb megjegyzés rovataiba írhatjuk.

Összefoglaló felmérési adatok. Csak pontos felmérés alapján tölthető ki. A barlang alaprajzáról lement adatok az első sorba kerülnek. A második sorban szereplő valóságos összhossz a mérési részletadatokról összegezéssel nyerhető, de nem az összes mért távolság mechanikus összeadásával, hanem értelemszerűen összeválogatva a részletadatokat. Folyosók hosszát általában tengelyvonalukban mérjük, a mellékágak hosszát azonban ne a csatlakozó fixponttól, hanem a mellékág torulatától számítuk. Kőfülke hossza /mélysége/ alatt a nyílására merőleges méretét értjük. A vertikális összetevők a szelvényekről olvashatók le. Általában csak olyan üregről állítsunk ki terepjelentést, melynek valamelyik mérete eléri a 2 m-t, és legalább egy ember elfér benne.

Az alapterület pontos alaprajzról planiméterrel, milliméterhálózattal, vagy sokszög módszerrel állapítható meg. Kőbirtalom egzakt módon csak Maucha-Tóth rendszerű felmérés alapján számítható, egyébként néhány keresztzelvény alapján csak becsült érték írható be "kb." jelzéssel.

nak:

- #### IV. kategória

mint elnézőek.

sebb leírásra az illető fejezetnél is és itt, a mellékletek utolsó rovatában is utaljunk.

mattal adhatók meg. Dátumhoz mindig a kiállítás tényleges időpontját írjuk.

Az adatok feldolgozásával és a jelentés beküldésével ne késlekedjünk.

Dr. Bertalan Károly

[illegible]

KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL

Új feltárások az Abaligeti-barlangban.

Hír a Baranyamégyei Idegenforgalmi Hivatal Kutatócsoportjának új feltárásáról.

Az Abaligeti barlang «Könyvtár» terméből /335 m/ nyílik a barlang II. oldalága, melyet Bokor Elemér 71 m hosszban mért fel. Az oldalág további szakaszait tárták fel most kutatóink. Az oldalág három elkülönülő részre osztható:

I. rész: Kuszoda. Szűk, tekervényes folyosó. Felmért hossza 125 m, tovább becsült szakasza kb. 25 m.

II. rész: Labirintus. Eróziós folyosók szövevénye 4 teremmel. Becsült hossza kb. 150 m.

III. rész: Felső szakasz. Feltételezhetőleg ősrészt-maradvány, különleges képződményekkel.

A «Kuszoda»-szakasz első része 71 m hosszban száraz. A fenék agyag, a folyosó átlag szélessége 40-50 cm, magassága 60-70 cm. A második rész, kb. 80 m, a kutatót igen nagy megpróbáltatásnak teszi ki. A folyosó átlag 40-50 cm széles, ugyanilyen magas. Eróziós parkányok /Nyuzda, Nyiró/ nehezítik a közlekedést.

A Labirintus az első teremmel kezdődik. Eróziós folyosók alkotják, több szintre oszolva, majd újra egyesülve. Gyakoriak a sziklahidak, melyek ketté osztják a járatot. A falak korrodáltak. A járat átlagszélessége 50-60 cm, magassága 90-100 cm. Természetesen szűkületek itt is akadnak. Többnyire ezeken a helyeken duzzasztják vissza tufa gátak a patakok kis tavacskákká.

A Labirintus végén a negyedik terem található a Nagyomlással. A patak a terembe egy szűk nyíláson folyik be. Mikor utolsó vállalkozásunk bent járt, a hideg idő miatt csak szivárgó vizet talált. Hat kutató megmászta a Nagyomlást és tágas folyosót talált a terem talpa felett kb. 10 méterrel. Átlag szélessége 2-3 m, magassága 4-5 m. Szép cseppkövek ékesítik. Különösen a Niagara és a Narancsuhatag tesz mély benyomást a kutatókra. Különleges képződmények a tűskés cseppkövek.

Az oldalág felmért szakasza 125 m. Legközelebbi vállalkozásunkon felmérjük az oldalág pontos hosszát. Ha a folyosót járhatóbbá tesszük, pontos térképét is elkészítjük.

Az újonnan feltárt, kb. 500 m hosszú járáttal az Abaligeti barlang összes hossza meghaladja az 1 km-t.

Berényi Ü. István

A Csoport vezetője, Vass Béla telefonon közölte, hogy a jelentésben szereplő új szakasz hossza felmérve 340 m. Január 13.-án a csoport kutatói a felső szakasz végét lezáró omlást leküzdve újabb szakaszt tártak fel kb. 200 m hosszúságban. A feltárás tovább folyik.

/Szerk./

Új szakaszt tártak fel a miskolci kutatók a
Létrási-viznyelőbarlangban.

A miskolci barlangkutatók ez év március 3-án a Létrási-viznyelőbarlangnak újabb kb. 800 méteres szakaszát fedezték fel.

A barlangot először Jakucs L. és munkatársai tárták fel 1950 nyarán. Akkor néhány agyag-szifon átásásával 200 m-re hatoltak be a viznyelőbe.

Most a miskolci kutatók újból megkísérelték a továbbjutást, és vállalkozásuk sikerrel járt. A Jakucsék által kibontott szakaszokat nagyrészt ismét eltömte az agyag, úgyhogy a kutatást csak ezek újra kibontásával kezdhették meg.

További bontással sikerült újabb szakaszt feltárni, melyben nagyméretű, cseppkövekben gazdag termeken és szűk hasadékokon át, majd széles, kavicsos pátkmederben haladva tő partjára értek. Továbbjutás innen csak a mély vizen át lehetséges. Megpróbálták átkelni rajta, - részben vízben, részben a falon mászva, - azonban kénytelenek voltak visszafordulni.

A Létrási-viznyelőbarlang immár mintegy 1 km-es hosszával a Bükk-hegység második legnagyobb barlangjává lépett elő, a szomszédságában tavaly feltárt Létrástetői-barlang után.

Kíváncsian várjuk az újabb kutatások eredményét és Tájékoztatónk hasábjain a miskolciak beszámolóját a feltárásról.

/Várszegi Sándor közlése nyomán/

0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0 0o0

J E L E N T É S

a Petőfi Barlangkutató Csoport 1962. évi munkájáról

Csoportunk a Vörös Meteor Barlangkutató Szakosztállyal együttműködve és annak patronálásával végezte feltáró és feldolgozó munkáit.

1962. tavaszán egy hetes terepbejárást végeztünk az Aggteleki-karszton. Ennek során az Imolai-viznyelőbe leszállva sikerült a barlang végpontján megfigyelnünk az évközinél jóval nagyobb tavaszi vízmennyiség eltűnésének helyét. A hatalmas víztömeg három hasadékban tűnt el. E megfigyelés alapján jelöltük ki a nyári kutatómunkánk keretében sorra kerülő bontás színterét.

Juliusban 3 hetes kutatótábori létesítettünk, az Élelmiszerkereskedelmi Tanulókör /KÖZÉRT/ barlangkutatóival együttműködve az 1960-ban feltárt Imolai-viznyelőbarlang további szakaszainak feltárára. A tavaszi vállalkozásunk alkalmával kijelölt ponton nagytömegű kavicsos hordalék eltávolításával járatszakaszt tettünk szabaddá, melyben táborunk utolsó napján

... nagyobb sziklatömbökkel kitöltött részhez jutottunk, ahol a szik-
lák között élénk huzatot éreztünk. Tovább bontani akkor idő hiányában már nem tudtunk, a feladat
megoldása az 1963. évi kutatótáborunkra vár.

Augusztus hónapban résztvettünk a Vörös Meteor alsóhegyi expedíciójának munkáiban, tér-
képezésben, adatgyűjtésben. Feltártuk és részlegesen felmértük a Banán-zsombolyt, melynek
száját a Vörös Meteor kutatói az előző évben kirobbantották, de bejárni akkor idő hiányában már
nem állt módjukban. A részleges mérés adatai szerint a zsomboly 39 m mély.

November 3-7 -ig résztvettünk a Meteor-barlangban szervezett földalatti tábor térképezé-
si munkáiban is.

Évközben a Mátyáshegyi-barlangban folytattunk kutatómunkát két ponton. Egyik munka-
helyünkön, az Ebédlő-teremben bontás után egy igen omladékos kis terembe jutottunk. Bontási
munkát végeztünk a Sárdagasztó-hasadék feletti Meteor-ágban is.

Az év során több tanulmányi turát tettünk a Solymári-, Ferenchegy-, Szemlőhegy- és
Pálvölgyi-barlangokban. A remetehegyi Hétflyuk-barlangban és a Rókahegyi-barlangban a hág-
csótechnikát gyakoroltuk. Tavaszi terepmunkánk során a Baradla-, Béke- és Vass Imre-bar-
langokat is bejártuk.

Tóth Álmos

/// + /// + /// + /// + /// + /// + /// + // + /// + /// + /// + /// + /// + /// + /// + ///

J E L E N T É S

a Rudabányai Barlangkutató Csoport 1962. évi munkájáról

Januárban állítottuk össze részletes évi programunkat, melyet az alábbiak szerint hajtottuk
végre.

- 1./ Telekes-völgyi viznyelő: A viznyelőt kitisztítottuk, és két ízben megfestettük fluoresz-
ceinnel. A festék egyik alkalommal sem jelentkezett. A nyelő bontását jövő évre ha-
lasztottuk.
- 2./ Telekes-völgyi Betyár-barlang /Ördögátlyuk/. A kutatásra egyelőre csak néhány na-
pot fordítottunk. Egy eltömődött agyagszifon kibontásával 10 m-es szakaszt tártunk
fel.
- 3./ Telekes-völgy, Csengőskút: Sikerült egy újabb, vízszintes járatot találnunk, mely a fel-
szinre nyílik, sajnos annyira szűk, hogy közlekedésre nem alkalmas. A barlang legmé-
lyebb pontján a törmelék eltávolításával igyekszünk továbbjutni, eddig még jelentősebb
eredmény nélkül.
- 4./ Szárhegyi zsomboly: A zsombolyt felszabadulási-műszak keretében jártuk be. A zsom-
boly általunk mért mélysége a nyilástól a fenéig 30 m, az irodalomban szereplő 45 m-
rel szemben.
- 5./ Perkupa: Néhány kisebb üreget tártunk fel, melyek egyike sem éri el a 10 métert.

A nyár folyamán több turát szerveztünk a Telekes-völgy barlangjaiba.

Kecskés József

A Szabó József Geológiai Technikum Barlagngkutató Csoportjának
1962. évi jelentéséből.

Csoportunk mint iskolai szakkör is működik. Feladatunk az érdeklődő tanulókkal megismertetni és megszerettetni a barlangkutatót. Ezt a célt eddigi munkánkban el is értük. Távoli területeken végzett feltéráási munkát nem tudunk megoldani.

Taglétszámunk: 5 felnőtt, 26 ifjúsági tag.

Havonta két - összesen 22 - alkalommal tartottunk csoport-, ill. szakköri gyűlést, ahol az elméleti ismereteket bővítjük, az elvégzett munkát és a soron lévő feladatokat értékeljük, ill. beszéljük meg.

16 alkalommal vezettünk munkaturát a Pálvölgyi-, Saskői-, Martinovich-hegyi- és Rókahegyi-barlangokba. A Rókahegyen kisebb cseppköves barlangot tártunk fel, melyet térképezünk és fényképeztünk. A barlangról cikkünk jelent meg és rádióriport is készült róla.

Egy alkalommal felkerestük az aggteleki barlangokat. Végigjártuk a Baradla hosszuturáját és a Retek-ágot, valamint a Vass-Imre- és a Kossuth-barlangot.

12 alkalommal láttuk el a Barlangtani Múzeum ügyeletét.

Résztvettünk a jósvaíi Vass Imre kutatóállomás XI. 7-i ünnepségén 12 fővel, valamint a dorogi barlangnapon 5 fővel.

Csoportunk munkájáról fényképekkel illusztrált naplót vezetünk.

Józsa László

% « % « » % « » % « » % « » % « » % « » % « » % « » % « » % « » % « » % « » % « » % « » %

J E L E N T É S

a Veszprémi Barlangkutató Csoport 1962. évi munkájáról.

Barlangkutató és feltáró tevékenységünket ebben az évben is a kabhegyi karsztra összpontosítottuk. Az immár 8 éve ostromolt urkuti Macskalyuk- viznyelőben új munkahelyet létesítettünk, melynek kijelölésénél felhasználtuk az eddigi feltárási kísérletek során szerzett tapasztalatainkat. Az eddigiéknél jobb telepítésű munkahelyen mintegy 10 m összhosszuságú, lépcsőzete- sen lejtő tárót hajtottunk a törmelékbe, K-i irányban. Tárónk utolsó 2 métere már kifejezett karsztos barlangjáratot tár fel, mely azonban egyelőre még közel teljesen el van tömődve. A kutatás jelenlegi állását biztatónak ítélik.

Kisebb terepbejárások alkalmával kisméretű, az irodalomban eddig ismeretlen üreget tártunk fel a Hajag Ny-i oldalán. Svábpusztától 300 m-re É-i irányban.

Említésre méltó eredményünk még, hogy a Keszthelyi hegységben, az Ederics feletti dachsteini mészkő platón olyan viznyelőt találtunk, melynek alján egy üregből lüktető huzat fúj.

Ez az igen ritka természeti jelenség arra enged következtetni, hogy a viznyelő olyan nagyobb üregrendszerrel van összeköttetésben, melyben a légáramlást időnként vízszint zárja el.

Csoportunk tagjai aktívan részt vesznek a Magyar Ásványolaj és Földgáz Kísérleti Intézet által Öregfalán létesített turistaház rendbehozási munkáiban.

Dr. Markó László

TÁRSULATI ÉLET

Társulatunk vezetősége 1963. január 22-én tartott ülést, mely nagyrészt a közgyűlés előkészítésével foglalkozott. Végleges formába öntötték az új alapszabályt és megvitatták az emlékérem és emléklapok adományozásával kapcsolatban a választmány által kiküldött bizottság által előterjesztett javaslatot.

A közgyűlést előkészítő választmányi ülést január 24-én tartottuk. Az ülés megvitatta és elfogadta a közgyűlés elé terjesztendő új alapszabályt, valamint az 1963. évi költségelőirányzatot. Ebbe a NIM javaslatára 10.000.- Ft tartalékalapot állítottunk be, melynek esetleges felhasználásához felügyeleti szervünk hozzájárulása szükséges. A Barlangnap rendezésére, valamint az emlékérmek tervezésére és készítésére a költségvetésbe külön összeget állított be a választmány. Az emlékérmek és emléklapok ez évi odaítélésére tett javaslatot a választmány is jóváhagyta. Dr. Dénes György szakos titkári jelentésében közölte, hogy a tagdíjhátralékban lévő tagok kartonjának kiemelése után a jelenlegi taglétszám mintegy 700 fő. Ismertette Dr. Bertalan Károly javaslatát a dokumentációs munka színvonalának emelésére vonatkozólag, mely szerint a kidolgozott terepnaplók felhasználásával készült tartalmilag és formailag kifogástalan jelentéseket a jövőben jutalmazza a Társulat. Többek hozzászólása után Szilvássy Andor javasolta, hogy a beérkezett jelentésekkel kapcsolatban a Dokumentációs Szakbizottság véleményét a kutatási segélyek szétosztásánál a jövőben vegyék figyelembe, illetve a legjobb jelentést benyújtó csoportot a kutatási segély egy részével külön díjazza. Végül egyéb kisebb ügyek megvitatása után a Jelölő Bizottság javaslatát Jamrik Károly terjesztette a választmány elé. A közgyűlésen három évre megválasztandó tisztségviselők és választmányi tagok, valamint a Tanácsadó Testület tagjainak névsorát egy módosítással a választmány elfogadta.

Közgyűlésünk, - amelynek lefolyásáról már részletesen beszámoltunk - február 3-án volt a Nehézipari Minisztérium disztermében.

A közgyűlés után elsőnek a Titkárság ült össze. Ezen a megbeszélésen Dr. Dénes György főtitkár vezetésével a titkárság tagjai felosztották egymásközt a teendőket. Egszerint a szakbizottságok összefogása, szakülések rendezésének ügye Balázs Dénesre tartozik; a kutató csoportok munkája, gyakorlatilag a Műszaki Szakosztállyal együttműködve, a csoportok szervezési kérdései Révész Lajos ügyköre; a gazdasági ügyek irányítása, pénzügyi kérdések Szilvássy Gyula hatásköre; míg az irodai ügyvezetés, adminisztráció Schönviszky László munkaköre.

Az újonnan választott vezetőség első ülését március 7-én tartotta. Dr. Bogsch László elnökünk külföldi útja miatt az elnöklést Dr. Kessler Hubert látta el. Dr. Dénes György főtitkár jelentésében közölte, hogy a közgyűlés által elfogadott új alapszabály jóváhagyása megtörtént. Javasolta az OTVH-hez előterjesztendő kutatási engedélykéresek összeállítására, valamint a befutott munkatervek elbírálására, a tervek és munkahelyek egyeztetésére és a kutatómunka koordinálására egy Operatív Bizottság alakítását. Ennek a Bizottságnak állandó tagjai az egyik társelnök, mint elnök, Dokumentációs Szakbizottság elnöke, a főtitkár, mint elnökhelyettes, a szaktitkár és a szervező titkár, mint előadó. Dr. Bertalan szerint a kutatási jelentések értékelését is ez a Bizottság látná el,

igen eredményes őslénytani kutatómunkát július 1-21 között a Tarkói-kőfülkében.

3./ Az 1962-es év folyamán három tudományos őslénytani dolgozat jelent meg, barlangokkal kapcsolatban.

Bertalan Károly és Kretzói Miklós: A tekeres-völgyi barlangok Veszprém mellett és az örvös lemming legdélibb előfordulása. 10 oldal.

Jánossy Dénes: Előzetes jelentés az 1. sz. Rejteki-kőfülke állatmaradványairól. 10 oldal.

Jánossy Dénes és Darnay-Dornyai Béla: A Sikaliktya barlang /Keszthelyi hegység/ szubfosszilis faunája. 4 oldal.

Kettő a Karszt- és Barlangkutatás c. évkönyvben, a harmadik a Vertebrata Hungarica-ban.

Ezenkívül népszerűsítő jellegű ismertetések jelentek meg a Tarkói kőfülke ősmaradványairól /a Karszt- és Barlangkutatási Tájékoztató hasábjain két alkalommal Estók Bertalan és dr. Jánossy Dénes tollából és az egri Dobó István gimnázium évkönyvében/ továbbá a Répáshutai beszakadt barlang ősmaradványairól /Élővilág, 1962. I. szám, Jánossy/.

Dr. Jánossy Dénes

Március 5-én a Műszaki Szakosztály és a Felszerelési Szakbizottság megbeszélést hívott össze a Műszaki Egyetemre. Az előzetes értesítés dacára viszonylag kevés csoport képviseltette magát. A megbeszélésen - csakugy mint egyes csoportok vezetőivel előzetesen folytatott beszélgetések alkalmával - az a nézet alakult ki, hogy az MKBT közös felszerelését elsősorban hágcsoval kell kiegészíteni. A szükséges egyéb felszerelést ugyanis a csoportok saját hatáskörükben is képesek beszerezni ill. elkészíteni, ugyanakkor a hágcsovkészítés igényli a legnagyobb műszaki felszerelést és gondosságot.

A résztvevők helyeselték a Műszaki Szakosztály vezetőjének javaslatát, hogy az egyes csoportok felszereltségének és ezen keresztül az egész Társulat műszaki színvonalának felmérésére a csoportok jelentsék be a rendelkezésükre álló felszerelést.

Sárváry István

SZEMLE

Könyvismertetés.

Karszt- és Barlangkutatás. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Évkönyve II. évf. 1960. Budapest: Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság 1962. p. 145.

Évkönyvünk ezen második kötete is számos, értékes tanulmányt tartalmaz. A könyv felét jóformán Balázs Dénes: Adatok a délkinai karsztvidék speleológiájához c. német nyelvű dolgozata foglalja el, mely a szerző kínai tanulmányútjának eredményeit adja. Bevezetőben a rendkívül érdekes trópusi karsztvidék speleológiai kutatását ismerteti a régi kínai krónikák, a külföldi expedíciók, őslénytani és földrajzi kutatások alapján. Majd a geológiai felépítés, a vidékre vonatkozó jellegzetes klimatikus viszonyok és a nagyobb tájegységek ismertetése következik. A harmadik részben a dél-kinai karsztvidék barlangüregeinek fejlődési adottságairól, a kup- és toronykarsztok, valamint a felvidék barlangjairól, azok képződményeiről, jelenlegi élővilágukról és gazdasági felhasználásukról ír. Függelékül a dél-kinai karsztvidék több száz barlangjából az általa megismert, mintegy 70 barlang decimális rendszerbe sorozott kataszterét adja. A jegyzék az egyes barlangokat jelentőségük mértékében ismerteti és némelyikhez jól

áttekinthető térképet is mellékel. Végül elég bőséges irodalom egészíti ki a tanulmányt, melyben a szerző a barlangok gyorsabb kifejlődésének, kialakulásának előidézőjül - mint jelentős tényezőket - a sajátos klimaviszonyokat, az évenként csak néhány hónapra korlátozódó rendkívül bőséges csapadékot, annak hevésségét, a vegetáció bujaságát, a talaj bő humuszsavtartalmát és a csapadék salétromsavtartalmát jelöli meg. A könyv második dolgozata érdekesen dokumentálja, hogy egy méreteinél fogva látszólag jelentéktelen kis üreg feltárása is milyen jelentőségű lehet. A Tekeresvölgyi-barlangok között például a Dr. Bertalan Károly által annak idején szinte csak leletmentésszerűen felásott kisebb üregből kikerült mikrofauna az arktikus fajok, nevezetesen az örvös lemming legdélibb előfordulásához szolgáltatott értékes adatot. A Dr. Bertalan Károly és Dr. Kretzoi Miklós által írt cikk tulajdonképpen a Bakony első jégkorszakvégi barlangi üledékének és ősmaradványainak ismertetése. Az évkönyv harmadik közleménye, Dr. Dudich Endre professzornak a Baradla barlangbiológiai laboratóriumáról szóló rövid ismertetése. A budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetemnek ez a kutatóállomása a jugoszláv postojna-i, a francia moulis-i és a belga Han-sur-lesse-i után a negyedik ilyen intézmény Európában. Az állomás különleges felszerelésének ismertetésén kívül, annak elég bőséges és komoly jelentőségű tudományos feladatköréről is részletes tájékoztatást kapunk. Ezt követi még a "Biospeologica Hungarica" gyűjtő cím alatt a különféle folyóiratokban megjelent barlangbiológiai dolgozatok összefoglaló jegyzéke. A sorozatban 1959-1961 között összesen 14 tanulmány jelent meg. Az ÉKME Ásvány-Közzetani Tanszékének Jászvölgyi Kutatóállomása 1959-ben a Vass Imre-barlangban elhelyezett klimatológiai és hidrobiológiai műszerekhez elektromos távmérő berendezést szerelt fel. Ezzel a kutatóház laboratóriumában felszerelt távmérőberendezés központja útján a barlang bármikor felhívható és az ott elhelyezett műszerek segítségével a barlang levegőjének hőmérséklete, páratartalma /a bejáratától 400 m-re/ és két helyen a csepegő vízmennyisége és elektromos vezetőképessége mérhető. Ennek a rendkívül érdekes, de elég bonyolult elektromos berendezésnek a műszaki ismertetése Gádoros Miklós cikke. A következő értekezés Ozoray Györgynek angol nyelvű, módszertani tanulmánya, A nem karsztos üregek genetikája magyarországi példák alapján címmel. Ebben a szerző a nem karsztos barlangok befoglaló kőzeteit, valamint az üregképződést preformáló tényezőket foglalja össze. Az üregképző folyamatokat pedig és az általuk létrehozott üregtípusokat külön rendszerbe foglalva ismerteti, mint a hézagos kőzetképződés, a tömegmozgás, a lepusztító erők, a mállás, a fölharapódzott karsztos folyamatok és a belső erők nem tektonikus megnyilvánulásai által létrehozott üregeket. Végül megemlíti a megjelenési mód és alak szerinti csoportosításokat, valamint osztályozza még az üregek kitöltéseit is. A tudományos alapon és szellemesen felépített tanulmány annak idején az 1962. évi Tájékoztatónkban magyarul is megjelent. Az utolsó dolgozat Pályi Gyula Évkönyvünk első kötetében a cseppkövek és bevonatok színeződéseiről írott tanulmányának folytatása. Ezen angol nyelvű második részben a Fe és Mn-tartalmu mészkőalakok színeződése terén végzett vizsgálatainak eredményeit adja a szerző. Évkönyvünk ezen második kötete, melynek gondos összeállítása és izléses szép kivitele Dr. Bertalan Károly szerkesztő lelkes és odaadó munkásságát dicséri, nemcsak hazai vonalon, hanem a külföldi szakemberek körében is méltó elismerésben részesült.

- viszky -

Külföldi hírek - lapszemle.

A Szovjetunióban, Bielajától délre, a Dél-Uralban fekszik a Kapova-barlang. 1959 januárjában fiatalabb paleolitikus rajzokat fedeztek fel benne. Az Ural területéről ilyen fajta barlangi lelet még nem volt ismeretes. Az ábrázolt állatok között leginkább a mammut és a barlangi medve fordult elő. A legtöbb rajzot a barlang bejáratától mintegy 150 méterre találták. A barlangot eddig kb. két és fél kilométeres hosszban tárták fel. A barlangról a szovjet Nauka i Zsizny cikke alapján a múlt év egyik decemberi számában az Élet és Tudomány is megemlékezett. Ebből megtudtuk, hogy az A.Sz.Rjumin szovjet barlangkutató által felfedezett rajzok ellenőrzésére a Szovjet Tudományos Akadémia Régészeti Intézete O. N. Bader professzor vezetésével egy bizottságot küldött ki. A bizottság megállapítása szerint a rajzok 40-50 ezer évesek lehetnek, tehát a spanyol- és délfranciaországi, illetve észak-afrikai barlangok rajzainál idősebbek. /Élet és Tud. 1962. 49./

Barlangkutatóink általában kevésbé veszik figyelembe barlangjaink denevéreit. Pedig a barlangok ezen népes, kis élénk lakóit több figyelmet érdemelnének. Szakembereinknek megfigyeléseinkkel, észrevételeinkkel talán ezen a téren nyújthatnánk a legtöbbet. Hacsak annyit köz-

lünk, hogy a téli időszakban ez vagy az a barlang denevéreinktől mennyire lakott, milyen tömegben találtunk áttelelőket, már az is sokat mond. Ezzel felhívjuk figyelmüket, hogy melyik barlangot, mikor és milyen szempontból érdemes tanulmányozniok. Dalmácia barlangjaiban pl. kilenc denevérfaj fordul elő és az első időben először csak a *Rhinolopus méhelyi*-t jelentették. A nyár és tél folyamán a barlangkutatók 25 barlangban folytattak ökológiai megfigyeléseket. Ezeket a barlangokat a nyár folyamán a denevérek igen kedvelték, de télen a *Rhinolopus blasii*-n kívül más fajt nem találtak bennük. A hőmérséklet, amelyben telelni kezdenek, a többi fajra hézve a tropikus alakuk telelési hőmérsékletével hasonlítható össze. /Cave notes Vol. 4.No.4./

Az Amerikai Egyesült Államok Tennessee államában egy helyi összeállítási jegyzék szerint több mint 700 barlang van. /Cave notes Vol.4.No.4./

Heller Florian dr. a Német Karszt- és Barlangkutató Szövetség elnöke a Petershöhle-ből kezeihez jutott excentrikus cseppkővel kapcsolatban a következő megállapításokat tette. Szerinte semmi esetre sem a mésztisztán anorganikus lerakódásával állunk szemben. A képződmény szabálytalan, bizar formája után és felfelé növe excentricitása révén a mészkiválásnál baktérium, illetve növényi tevékenységre kell gondolnunk. Az excentricitás a sajátos szemölcsös cseppkőképződményekkel áll kapcsolatban, amelyekről tudvalevőleg kimutatták, hogy képződésüknél nagy szerepet játszanak a mészalgák, amelyek bizonyos függőségben vannak a vaskbaktériumokkal. Az ugynevezett "helikiti" román magyarázatát, mely szerint a kapillaritás játssza szerepet, Heller elveti. /Die Höhle 1962. 3./

Az amerikai Mammut-barlangban G.E. Hendrickson vizsgálatával, arra a megállapításra jutott, hogy a barlang folyójának, az "Echo River"-nek a vize csak 60 %-ban származik a rések szivárgó vizeiből. A többi 40 %-ot a felszínen folyó Green River-ből kapja. /Die Höhle 1963.3./

Tropikus denevérekkel Brosset André érdekes kísérleteket végzett. A denevérek áttelelését tanulmányozta Nyugat-Indiában. 29 fajon helyszíni megfigyelést végzett, 8 fajon pedig hűtési kísérletet is végrehajtott. Bizonyos génezetek /Taphozous, Megaderma és Hipposideros/ sohasem telelnek, illetve nem alszanak téli álmat és ún. hűtési kísérletekkel sem lehetett őket erre ösztönözni. A *Rhinolophidae*-ák és *Vespertilionidae*-ák már szabályosan telelnek a természetben és hűtési kísérlettel is ösztönözhetők voltak. /Cave Notes IV.4./

Az újévi köszöntések alkalmával sajnálattal értesültünk, hogy három külföldi kollégánk, Prof. Ing. Paul Gabriel Liegeois /Liege/, Mario Mollat /Trieszt/ és Gustav Oberhuber /Salzburg/ elhunyt. Mindhárman résztvettek a bécsi kongresszuson, hol Társulatunk iránt meleg érdeklődést tanúsítottak és könyvtárunkat külömményeikkel többször támogatták. Emléküket mi is kegyelettel őrizzük.

id. Schönviszky László

A Belga Barlangkutató Társulat Sportaktív Bizottsága barlangkutató iskolát szervezett. Az iskola feladata felkészíteni a fiatal kutatókat a barlangkutatásra, mert sajnos a legtöbb baleset Belgiumban is a gyakorlatlanság és megfelelő felkészülés hiánya miatt történik. Az oktatás három fokozatból áll: 1./ ismerkedés a barlangkutatással, 2./ vezetőképzés, 3./ felsőfokú vezetőképzés. /Spelunca 1962. jan.-márc./

A svájci Ticinese Barlangkutató Csoport 1960 és 1961 nyarán két nagy barlangot fedezett fel, amelyek egy rendszert alkotnak. A barlangok 2453 és 2238 m magasan a Basodino közep-hegységben találhatók. /Spelunca 1962. jan.-márc./

Dr. K. Bertalan: Erklärungen zur Ausfüllung der speleographischen Meldeblätter /Die Meldeblätter enthalten Fragen über die Art der Karstobjekten, die geogr., morphologischen, geologischen Daten, weiters über die hydrographischen, meteorologischen, biologischen, prähistorischen offenen und gelösten Probleme, den Stand der Forschungen. Es werden Ratschläge zur Ausfüllung gegeben./	Seite 26
Über die Arbeit der Forschungsgruppen /Neue Erschliessungen der Abaliget-Höhle. I. Berényi. - Die miskolci Forscher erschlossen neue Gänge in der Létrástetői-Höhle. S. Várszegi. - Bericht über die Arbeit der Petőfi-Forschergruppe. Á. Tóth. - Bericht über die Arbeit der Rudabányai-Forschergruppe. J. Kecskés. - Bericht über die Arbeit der Szabó József Geol. Techn. - Forschergruppe. L. Józsa. - Bericht der For- schungsgruppe Veszprém. Dr. L. Markó./	30
Vereinsleben /Berichte über die Sitzungen und Klubtage, Kommissionsberichte./	34
Schau /Bücherschau, inn- und ausländische Kurznachrichten./	36

TARTALOM

	Oldal
Dr. Papp Ferenc: Gondolatok a huzatról	2
id. Schönviszky László: Közgyűlésünk	3
Dr. Bogsch László: Elnöki megnyitóbeszéd a MKBT 1963. II.3-i közgyűlésén	5
Dr. Dénes György: Titkári beszámoló a MKBT 1963. II.3-i közgyűlésén	8
Szilvássy Gyula: A gazdasági titkár beszámolója a MKBT 1963. II.3-i közgyűlésén	12
A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Alapszabálya	13
Dr. Bertalan Károly: Szpeleográfiai terepfelvétel megindítása	20
Szpeleográfiai terepjelentés	22
Dr. Bertalan Károly: Magyarázat a Szpeleográfiai Terepjelentés kiállításához	26
KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL	30-33
Új feltárások az Abaliget-barlangban /Berényi Ü. István/	30
Új szakaszt tártak fel a miskolci kutatók a Létrást-viznyelőbarlangban /Várszegi Sándor közlése nyomán/	31
Jelentés a Petőfi Barlangkutató csoport 1962. évi munkájáról /Tóth Álmos/	31
Jelentés a Rudabányai Barlangkutató Csoport 1962. évi munkájáról /Kecskés József./	32
A Szabó József Geológiai Technikum Barlangkutató Csoportjának 1962. évi jelentéséből /Józsa László/	33
Jelentés a Veszprémi Barlangkutató Csoport 1962. évi munkájáról /Dr. Markó László/	33
TÁRSULATI ÉLET	34-36
Vezetőségi ülések 1963. jan.22-én és márc.7-én	34
Választmányi ülés 1963. jan. 24-én	34
Társulatunk klubnapjai	35
Szaküléseink	35
Jelentés a Biológiai Szakbizottság 1962. évi munkájáról /Dr. Loksa Imre/	35
Jelentés az Őslénytani Szakbizottság 1962. évi munkájáról /Dr. Jánossy Dénes/	35
Műszaki Szakosztály és Felszerelési Szakbizottság ülése /Sárváry István/	36
SZEMLE	36-38
Könyvismertetés	36
Karszt- és Barlangkutatás. A MKBT Évkönyve /- viszky/	36
Külföldi hírek - lapszemle /id. Schönviszky L. - Bajomi L.D./	37
Barlangnapunkat	38